

Osaamista
ja oivallusta
tulevaisuuden
tekemiseen

Eerika Holmström, Ulla Troberg

AWP-FI- ja AWC-FI-työkyvyn arviointi- menetelmät

Käsikirjojen ja pisteytyslomakkeiden laadun varmistami-
nen toimintaterapeuttien näkökulmasta

Metropolia Ammattikorkeakoulu

Toimintaterapeutti AMK

Toimintaterapia

Opinnäytetyö

14.8.2018

TIIVISTELMÄ

Tekijät Otsikko	Eerika Holmström, Ulla Troberg AWP-FI- ja AWC-FI-työkyvyn arviointimenetelmät - Käsikirjojen ja pisteytyslomakkeiden laadun varmistaminen toimintaterapeuttien näkökulmasta
Sivumäärä Aika	49 sivua + 5 liitettä Syksy 2018
Tutkinto	Toimintaterapeutti AMK
Koulutusohjelma	Toimintaterapian koulutusohjelma
Suuntautumisvaihtoehto	
Ohjaajat	Lehtori Riitta Keponen Lehtori Anne Talvenheimo-Pesu
<p>Opinnäytetyössä tarkasteltiin kahden työkyvyn arviointimenetelmän suomenkielisten käsikirjojen ja pisteytyslomakkeiden tutkimusversioiden käytettävyyttä ja kulttuurista soveltuvuutta. Nämä arviointimenetelmät Työsuorituksen arviointi Assessment of Work Performance AWP ja Työtehtävän ominaispiirteiden arviointi Assessment of Work Characteristics AWC on alun perin kehitetty Ruotsissa.</p> <p>Opinnäytetyö oli osa AWP-FI- ja AWC-FI-arviointimenetelmien laadun varmistamisen tutkimusta, joka toteutetaan Metropolia Ammattikorkeakoulun ja Linköpingin yliopiston yhteistyönä vuosina 2017 - 2020. Tutkimusryhmä saa opinnäytetyöstämme tietoa AWP-FI- ja AWC-FI-arviointimenetelmien käsikirjojen ja lomakkeiden kehittämistä varten. Yhteistyökumppanina opinnäytetyössä toimi Metropolia Ammattikorkeakoulun tutkimusryhmän lisäksi Helsingin ja Uudenmaan sairaanhoitopiiri (HUS).</p> <p>Opinnäytetyön teoreettisena pohjana käytettiin Nielsenin käytettävyyden teoriaa ja Beaton, Bombardier & Guilleminin määrittelemiä kulttuurisen soveltuvuuden ulottuvuuksien käsitteitä. Lisäksi opinnäytetyöhön vaikuttivat teoriat Inhimillisen toiminnan mallista sekä toimintaterapian arviointiprosessista.</p> <p>Opinnäytetyössä noudatettiin laadullisen tutkimuksen periaatteita, ja aineistonkeruumenetelmänä käytettiin sähköistä kyselylomaketta sekä AWP-FI- ja AWC-FI-koulutuspäiviltä kerättyä materiaalia (muistiinpanot ja Padlet-kysely). Opinnäytetyössä käytettyjen teorioiden pohjalta luotiin kyselylomake, joka lähetettiin kahdelletoista HUSissa työskentelevälle toimintaterapeutille. Heistä kahdeksan vastasi kyselyyn. Aineistomateriaali analysoitiin teorialähtöistä aineiston analyysia käyttäen. Analyysin tuotoksena laadittiin "Vastauksia usein kysytyihin kysymyksiin" -osio AWP-FI- ja AWC-FI-arviointimenetelmien käsikirjoihin.</p> <p>Kerätyn aineiston perusteella AWP-FI- ja AWC-FI-arviointimenetelmien käsikirjojen ja pisteytyslomakkeiden tutkimusversiot koettiin selkeiksi ja käyttökelpoisiksi. Suurin osa kyselytutkimuslomakkeeseen vastanneista toimintaterapeuteista aikoo käyttää ainakin toista arviointimenetelmää työssään jatkossa. Jatkokehittämisasiheeksi nousi asiakasesimerkkien laatiminen käsikirjoihin helpottamaan arviointimenetelmien käyttöönottoa.</p>	
Avainsanat	AWP, AWC, inhimillisen toiminnan malli, työkyvyn arviointi, käytettävyyden, kulttuurinen soveltuvuus

ABSTRACT

Authors Title	Eerika Holmström, Ulla Troberg AWP-FI and AWC-FI Work Ability Assessment Methods – Quality Assurance of Assessment Manuals and Forms from Occupational Therapists ´ Perspective
Number of Pages Date	49 pages + 5 appendices August 2018
Degree	Bachelor of Health Care
Degree Programme	Occupational Therapy
Specialisation option	Occupational Therapy
Instructors	Riitta Keponen, Senior Lecturer Anne Talvenheimo-Pesu, Senior Lecturer
<p>This thesis investigates two work ability assessment methods, and the usability and cultural adaptability of their assessment manuals and research versions of the forms in Finnish. The assessment methods <i>Assessment of Work Performance (AWP)</i> and <i>Assessment of Work Characteristics (AWC)</i> were originally developed in Sweden.</p> <p>The thesis was part of an AWP-FI and AWC-FI assessment methods quality assurance research which is conducted in cooperation with Metropolia University of Applied Sciences and Linköping University between 2017–2020, and a partner in the thesis was The Hospital District of Helsinki and Uusimaa (HUS).</p> <p>The theoretical basis of the thesis was Nielsen’s theory of usability and Beaton, Bombardier and Guillemin’s concepts of the dimension of cultural adaptability. In addition, the thesis was influenced by the theories of Model Of Human Occupation and the evaluation process of occupational therapy</p> <p>The thesis was conducted in compliance with qualitative research basics where the collection of the material was made by using an electronic questionnaire and material gathered from the AWP-FI and AWC-FI training course (authors’ notes and a Padlet questionnaire). Based on the thesis theory, a questionnaire was created and sent out to 12 occupational therapists working in HUS and 8 answers were received. The material was analyzed using theory based analysis. As an end product “Answers to frequently asked questions” section was made for the AWP-FI and AWC-FI assessment methods manuals.</p> <p>Based on the results of the analysis, the assessment manuals and research versions of the forms were considered clear and usable. Creating customer examples into the manuals was suggested as a future development topic.</p>	
Keywords	AWP, AWC, Model Of Human Occupation, work ability assessment, usability, cultural adaptability

Sisällys

1	Johdanto	1
2	Opinnäytetyön lähtökohdat	3
2.1	Opinnäytetyön tarkoitus ja tavoite	3
2.2	Työelämän yhteistyökumppani	4
2.3	Aiemmin tehdyt opinnäytetyöt ja tutkimukset	5
3	Työkyvyn arviointi	7
3.1	Työkyky käsitteenä	7
3.2	Työkyvyn arviointi eri näkökulmista	8
3.3	Arviointi toimintaterapiassa	11
3.3.1	Toimintaterapeutin rooli työkyvyn arvioinnissa	12
3.3.2	Toimintaterapeuttien suomennetut työkyvyn arviointimenetelmät	12
4	AWP- ja AWC- työkyvyn arviointimenetelmät	15
5	Inhimillisen toiminnan malli MOHO	16
6	Käytettävyys ja kulttuurinen soveltuvuus	18
6.1	Käytettävyys	18
6.2	Kulttuurinen soveltuvuus	21
7	Aineiston käsittely ja analyysin tulokset	24
7.1	Aineiston keruu	24
7.2	Teorialähtöinen aineiston analyysi	25
7.3	Kyselylomakkeen avulla kerätyn aineiston analyysin tulokset	26
7.4	Koulutuspäiviltä kerätyn aineiston analyysin tulokset	32
7.5	Opinnäytetyön tuotos ”Vastauksia usein kysytyihin kysymyksiin”-osio	36
8	Lopuksi	38
	Lähteet	45
	Liitteet	
	Liite 1. Vastauksia usein kysytyihin kysymyksiin	
	Liite 2. Kyselylomake	
	Liite 3. Tiedote	
	Liite 4. Suostumus	
	Liite 5. Tutkimuslupa	

1 Johdanto

Tarve järjestää työkyvyn ylläpitämiseen tähtäävää kuntoutusta sekä arvioida työkykyä on lisääntynyt viimeisen vuosikymmenen aikana. Kelan kuntoutustilastot osoittavat, että ammatillinen kuntoutus on lisääntynyt Suomessa n. 57 % vuosina 2009 - 2017. Keskeisimpiä kuntoutustoimenpiteitä Kelan ammatillisessa kuntoutuksessa ovat ammattikoulutus ja työkykyä ylläpitävä kuntoutus (TYK). (Kela 2016; 2018.) Työkyvyn heikkeneminen aiheuttaa sekä sosiaalisia että taloudellisia seurauksia yksilölle ja yhteiskunnalle (Sandqvist & Henriksson 2004: 149).

Suomessa toimintaterapeuttien työskentely työterveyshuollossa on tällä hetkellä vähäistä, sillä toimintaterapeutit eivät kuulu työterveyshuoltolain piiriin. Kansaneläkelaitos ei näin ollen korvaa työterveyshuollossa toimintaterapian palveluita. Toimintaterapeuteilla on paljon asiantuntemusta, jota voitaisiin hyödyntää työterveyshuollossa, kuten toiminnan asiantuntijuutta, toimintamahdollisuuksien arviointia ja edistämistä sekä asiakaslähtöisyyttä. (Kantola & Marjanen 2012: 34-36.) Toimintaterapeuteilla on valmiuksia ja työkaluja, kuten työkyvyn arviointimenetelmiä, toimia moniammatillisessa tiimissä työkyvyn yhtenä arvioijana. Esimerkiksi Ruotsin toimintaterapeuttiliiton mukaan (2017) Ruotsissa kaikista 10 000:sta toimintaterapeutista 0,5 % toimii työterveyshuollossa ja 6 % ammatillisen kuntoutuksen parissa (Sveriges Arbetsterapeuter 2017).

Toimintaterapiassa on käytössä erilaisia arviointimenetelmiä, jotka eivät ole sidottuja tiettyyn terveydentilaan tai diagnoosiin, vaan niiden taustalla on yleisesti toimintaterapiassa käytetty teoreettinen viitekehys. Arviointivälineet ovat siten käytettävissä erilaisissa konteksteissa erilaisten asiakkaiden kanssa. (Keponen 2017.)

Jotta henkilön työkykyä voidaan varmuudella arvioida, tarvitaan siihen tarkoitukseen kehitettyjä luotettavia ja strukturoituja arviointimenetelmiä. Suurin osa suomalaisten toimintaterapeuttien käytössä olevista arviointimenetelmistä on kehitetty muualla kuin Suomessa, ja niiden luotettavuutta on tutkittu erilaisissa kulttuureissa. Riskinä käännöstyössä on tällöin menetelmän rakenteellisen validiteetin ja teoriaperustan kärsiminen, mikäli käännöstyötä ei tehdä asianmukaisesti. (Kanelisto, Juntunen & Salminen 2012: 3.)

Opinnäytetyössä tarkastellaan kahden työkyvyn arviointimenetelmän suomenkielisten käsikirjojen ja pisteytyslomakkeiden tutkimusversioiden käytettävyyttä ja kulttuurista soveltuvuutta. Arviointimenetelmät ovat Työsuorituksen arviointi *Assessment of Work Performance*, AWP ja Työtehtävän ominaispiirteiden arviointi *Assessment of Work Characteristics*, AWC. Opinnäytetyössämme näistä työkyvyn arviointimenetelmistä käytetään niiden lyhenteitä AWP ja AWC.

Opinnäytetyömme tarkoituksena on osallistua käyttäjälähtöiseen työkyvyn arviointimenetelmien kehittämiseen ja varmistaa AWP-FI- ja AWC-FI-käsikirjojen tarkastelun avulla julkaistavien tutkimusversioiden laatua ja pisteytyslomakkeiden käytettävyyttä. Aineistonkeruumenetelmänä käytetään arviointimenetelmiä käyttäneille HUSissa työskenteleville toimintaterapeuteille suunnattua sähköistä kyselylomaketta sekä koulutuspäiviltä kerättyä materiaalia (muistiinpanot ja Padlet-kysely). Tiedonkeruun pohjalta kokoamme opinnäytetyön tuotoksena ”Vastauksia usein kysytyihin kysymyksiin” -osion (liite 1) suomenkielisiin käsikirjoihin.

Metropolia Ammattikorkeakoulun tutkijaryhmä tekee AWP-FI ja AWC-FI käsikirjojen tutkimustyötä validiteetin ja menetelmien psykometristen ominaisuuksien varmistamiseksi yhteistyössä arviointimenetelmien kehittäjän, Linköpingin yliopiston lehtorin Jan Sandqvistin kanssa. Käsikirjojen raakasuomennos on tehty jo aiemmin, ja se on takaisin käännetty, jonka mukaan arviointimenetelmiin on tehty tarkennuksia ja korjauksia.

Opinnäytetyömme yhteistyökumppaneita ovat Metropolia Ammattikorkeakoulun tutkijaryhmä ja AWP-FI- ja AWC-FI-arviointimenetelmät käyttöönottavat toimintaterapeutit, jotka työskentelevät Helsingin ja Uudenmaan sairaanhoitopiirin (HUS) yksiköissä ja jotka ovat osallistuneet arviointimenetelmien käyttäjäkoulutukseen.

Tämän opinnäytetyöraportin alussa esittelemme opinnäytetyömme lähtökohdat ja yhteistyökumppanit ja tuomme esiin AWP- ja AWC-arviointimenetelmistä aiemmin tehtyjä opinnäytetöitä ja tutkimuksia. Kuvailimme opinnäytetyön alussa myös työkykyä ja työkyvyn arviointia käsitteinä yleensä ja toimintaterapian näkökulmasta. Tämän jälkeen tuomme esiin Inhimillisen toiminnan mallin (MOHO) teorian ja esittelemme AWP- ja AWC-työkyvyn arviointimenetelmät. Opinnäytetyön kannalta keskeisiin käsitteisiin käytettävyydestä ja kulttuurisesta soveltuvuudesta tutustutaan seuraavassa luvussa ja sen jälkeen esittelemme opinnäytetyön aineiston analyysin ja tulokset. Lopuksi arvioimme, miten opinnäytetyön tarkoitus ja tavoitteet toteutuivat ja millaisia haasteita prosessin aikana ilmaantui. Lisäksi kerromme työn merkityksestä ja esitämme jatkokehitysehdotuksia.

2 Opinnäytetyön lähtökohdat

2.1 Opinnäytetyön tarkoitus ja tavoite

Opinnäytetyömme tarkoituksena oli osallistua käyttäjälähtöiseen työkyvyn arviointimenetelmien kehittämiseen ja varmistaa AWP-FI- ja AWC-FI-käsikirjojen tarkastelun avulla julkaistavien tutkimusversioiden laatua ja pisteytyslomakkeiden käytettävyyttä. Tiedonkeruun pohjalta kokosimme opinnäytetyön tuotoksena "Vastauksia usein kysytyihin kysymyksiin" -osion suomenkielisiin käsikirjoihin.

Opinnäytetyön tavoitteena oli kyselylomakkeen avulla kartoittaa Ruotsissa kehitettyjen AWP- ja AWC-työkyvyn arviointimenetelmien suomenkielisten käsikirjojen ja lomakkeiden tutkimusversioiden käännösten kulttuurista soveltuvuutta ja käytettävyyttä.

Kuntoutuksen ammattilaisten odotetaan käyttävän tutkittuja ja päteviä arviointimenetelmiä, joten tarve työkyvyn arviointimenetelmien kääntämiselle on olemassa. Suuri osa suomalaisten toimintaterapeuttien käytössä olevista arviointimenetelmistä on kehitetty muualla kuin Suomessa. Tällöin niiden pätevyyttä ja luotettavuutta on tutkittu toisenlaisen kulttuurin kontekstissa. Osa näistä arviointimenetelmistä on suomennettu ja validoitu suomalaisten toimintaterapeuttien käyttöön. (Kanelisto ym. 2012: 3-6.)

Opinnäytetyössä selvitimme toimintaterapeuttien käyttökokemuksia AWP-FI- ja AWC-FI-työkyvyn arviointimenetelmistä. Tätä varten tutustuimme jo suomennettuihin toimintaterapeuttien käyttämiin työkyvyn arviointimenetelmiin WRI, IMBA ja Melba sekä WEIS-arviointimenetelmään, jonka suomennos on tällä hetkellä tekeillä.

Tutkimusongelmana opinnäytetyössämme oli, säilyykö AWP- ja AWC-työkyvyn arviointimenetelmien käytettävyys suomennosprosessin jälkeen. Aineistonkeruumenetelminä käytimme sähköistä kyselytutkimuslomaketta ja AWP-FI- ja AWC-FI-koulutuspäiviltä kerättyä materiaalia. Lähestyimme tutkimusongelmaa teorialähtöistä analyysia hyödyntäen. Keskeisiä tutkimuskysymyksiä olivat seuraavat:

- Kuinka käytettäväksi ja suomalaiseen kulttuuriin sekä toimintaterapiaan soveltuvaksi toimintaterapeutit kokevat menetelmien suomennetut käsikirjojen ja pisteytyslomakkeiden tutkimusversiot?

- Millaisia kysymyksiä ja muutosehdotuksia suomennettujen käsikirjojen ja pisteytyslomakkeiden tutkimusversioiden käyttö herättää?

2.2 Työelämän yhteistyökumppani

Opinnäytetyön yhteistyökumppaneina olivat Metropolia ammattikorkeakoulun tutkijaryhmä ja Helsingin ja Uudenmaan sairaanhoitopiirissä työskentelevät ja AWP-FI- ja AWC-FI-käyttäjäkoulutukseen osallistuneet toimintaterapeutit.

Metropolia Ammattikorkeakoulun Osallistuminen ja toimintakyky -yksikkö kehittää ja tuottaa arviointimenetelmiä osana omaa kehittämis-, innovaatio- ja tutkimustoimintaansa. Opinnäytetyömme oli osa edellä mainitun yksikön tutkimusta, jossa neljästä Inhimillisen toiminnan malliin (MOHO) perustuvasta työkyvyn arviointimenetelmästä (AWP-FI, AWC-FI, WRI-FI, WEIS-FI) järjestetään käyttäjäkoulutukset ja tehdään tutkimusta (Metropolia Ammattikorkeakoulu n.d.).

AWP-FI ja AWC-FI suomalaiseseen tutkijaryhmään kuuluvat Metropolia Ammattikorkeakoulun yliopettaja Toini Harra sekä lehtorit Janett Halonen, Riitta Keponen, Jennie Nyman, Jari Pihlava, Sanna Piikki ja Marianne Roivas. Tutkimusryhmään kuuluvat suomalaisten tutkijoiden lisäksi Linköpingin yliopistosta Jan Sandqvist, Elin Ekbladh ja Moa Yngve, jotka ovat ohjanneet tutkimuksen suunnittelua ja vastanneet lomakeaineiston analysoinnista ja analyysin tulosten raportoinnista.

Metropolian Ammattikorkeakoulun tutkijaryhmä toteuttaa kansallisen monikeskustutkimuksen, jossa käyttäjäkoulutukseen osallistuvat toimintaterapeutit käyttävät käsikirjoja ja lomakkeita asiakkaiden työkyvyn arvioinnissa. Arviointimenetelmälomakkeilta pisteytykset siirretään tutkimuslomakkeille, jotka luovutetaan aineistoksi arviointimenetelmien mittaussominaisuustutkimusta varten. Tutkimuksen tavoitteena on saada kustakin arviointimenetelmästä sadan lomakkeen aineisto. Aineiston analyysissä käytetään RASCH tilastollista analyysia. Sen avulla paljastuu suomenkielelle käännettyjen menetelmien pisteytysosoiden sisältövaliditeetti. Mittausominaisuustutkimuksella varmistetaan, että käännetty menetelmä säilyttää alkuperäisen rakennevaliditeetin. Analyysin avulla selviää myös, miten luotettavia menetelmät ovat tutkimusotokseen kuuluneiden eri potilasryhmien työkyvyn arvioinnissa. Lisäksi analyysin avulla selviää miten AWP-FI ja AWC-FI mittaavat havainnointiin valittuja työtehtäviä. RASCH analyysi näyttää myös miten yhdenmukaisesti toimintaterapeutit käyttävät tutkimuksen kohteena olevia arviointimenetelmiä. (Keponen 2017.)

Tapasimme tutkijaryhmän jäseniä Jari Pihlavaa, Janett Halosta ja Riitta Keposta opin-
näytetyöprosessin aikana muutaman kerran ja osallistuimme heidän pitämiinsä arvioin-
timenetelmien koulutuspäiviin. He olivat tiiviisti mukana laatiessamme opinnäytetyön
suunnitelmaa ja opinnäytetyöprosessin aikana saimme heiltä muuan muassa aineistoa
opinnäytetyötä varten ja apua kyselylomakkeen tekemiseen.

Aiempien samankaltaisten tutkimusprojektien ja käyttäjäkoulutusten perusteella suoma-
lainen tutkijaryhmä toivoi, että laadimme julkaistaviin käsikirjoihin liitettävät “Vastauksia
usein kysytyihin kysymyksiin” -osiot, joiden tarkoituksena on tehdä käsikirjoista käyttä-
jäystävällisempiä ja helpottaa suomalaisten toimintaterapeuttien arviointimenetelmien
käyttöönottoa.

2.3 Aiemmin tehdyt opinnäytetyöt ja tutkimukset

AWP:n arviointimenetelmän suomentamiseen ja käyttökokeiluun liittyen on tehty yksi ai-
kaisempi opinnäytetyö *Assessment of Work Performance 2.0 -työkyvynarviointimenetel-
män ensimmäinen suomennos ja käyttökokeilu*. Opinnäytetyön tekijät laativat ensimmäi-
sen raakasuomennoksen menetelmästä, ja seitsemän Hyksin akuutti- ja konsultaatio-
psykiatrian linjalla sekä mielialahäiriölinjalla työskentelevää toimintaterapeuttia koekäytti
suomennettua menetelmää. Käyttökokeilussa kerättiin tietoa palauteskustelun kei-
noin raakasuomennoksen toimivuudesta ja kielen ymmärrettävyydestä sekä sujuvuus-
desta. Palautteen pohjalta tekijät muokkasivat raakasuomennosta yhdessä asiantuntijoi-
den kanssa. (Hyyrynen, Nevasmaa & Sorsa 2016: 1.)

Lisäksi tutustuimme opinnäytetyöhön *Inhimillisen toiminnan mallin työkyvyn arviointivä-
lineiden soveltuvuus mielenterveystyöhön*. Opinnäytetyössä tarkasteltiin Assessment of
Work Performance (AWP 1.0), Dialogue about Working Ability (DWA 4.0), Work Envi-
ronment Impact Scale (WEIS 2.0) ja Worker Role Interview (WRI 9.0 ja 10.0) -arviointi-
menetelmien soveltuvuutta mielenterveystyöhön integroidun kirjallisuuskatsauksen kei-
noin. AWC-arviointimenetelmä rajautui opinnäytetyöstä pois sen keskeneräisyyden
vuoksi. AWP-arviointimenetelmä otettiin opinnäytetyössä mukaan tiedonhakuun ja ana-
lyysiin. Opinnäytetyön analyysin perusteella AWP on soveltuva työkyvyn arviointiväline
mielenterveystyössä. (Ignatius & Nokelainen 2013: 1, 41.)

Tutustuimme myös opinnäytetyöhön nimeltään *Inhimillisen toiminnan malliin perustuvia
työkyvyn arviointimenetelmiä toimintaterapiassa*, jossa selvitettiin integroidun kirjalli-

suuskatsauksen keinoin MOHO-malliin perustuvien työkyvyn arviointimenetelmien työhön paluun ennustettavuutta ja työkyvyn tekijöiden erottelevuutta. Opinnäytetyöhön valikoidut menetelmät olivat Worker Role Interview (WRI), Work Environment Impact Scale (WEIS), Assessment of Work Performance (AWP) ja Dialogue about Working Ability (DOA). Näiden menetelmien todettiin kerryttävän yksilöllistä tietoa henkilön työkyvystä ja työkyvyn tekijöistä, joilla on vaikutusta asiakkaan kuntoutumiseen sekä työhön paluuseen. Opinnäytetyön tuloksista löytyi vastaavuuksia työterveyshuollon tehtäviin sekä työterveyslain vaatimuksiin. Opinnäytetyön kehitysehdotuksena nousi esille WEIS-, AWP- ja DOA- menetelmien suomentamisen tarve. (Salonpää & Ylianttila 2015: 3.)

AWP-arviointimenetelmän validiteettia ja reliabiliteettia on tutkittu Ruotsissa vuosien 2006-2009 välisenä aikana. Vuonna 2006 tehdystä alustavassa testauksessa selvitettiin AWP-arviointimenetelmän validiteettia ja kehitettiin menetelmää tutkimustiedon avulla eteenpäin. Tutkimuksen kohteena oli menetelmän validiteetti ja hyödyllisyys. Tulokset osoittivat, että arviointimenetelmällä on ilmivaliditeetti, ja että menetelmä on hyödyllinen. (Sandqvist, Törnquist & Henriksson 2006: 379; 384-385.) Vuonna 2008 tehdystä tutkimuksesta selvitettiin AWP:n käytettävyyttä ja validiteettia kyselytutkimuksen avulla. Tutkimustulokset osoittivat, että AWP on relevantti ja käytettävä menetelmä arvioimaan asiakkaan työkykyä suurimmassa osassa asiakastilanteita. Tulosten mukaan AWP on yleisellä tasolla tyydyttävästi validi ja käytettävä. (Sandqvist, Henriksson & Gerdle 2008: 441-442; 445-448.) Vuonna 2009 tehdyllä tutkimuksella selvitettiin AWP:n validiteettia ja psykometrisia ominaisuuksia. Tutkimustulokset osoittivat AWP-menetelmän validiteettia, herkkyyttä. (Sandqvist, Björk, Gullberg, Henriksson & Gerdle 2009: 211-212; 216-217.)

AWC-arviointimenetelmästä on tehty Linköpingin yliopistossa yksi opinnäytetyö sekä yksi maisterityö, jotka eivät olleet julkisesti saatavilla opinnäytetyötä laadittaessa. Opinnäytetyön tekohetkellä ei AWC-arviointimenetelmästä myöskään ollut saatavilla julkaisuja tutkimusartikkeleita.

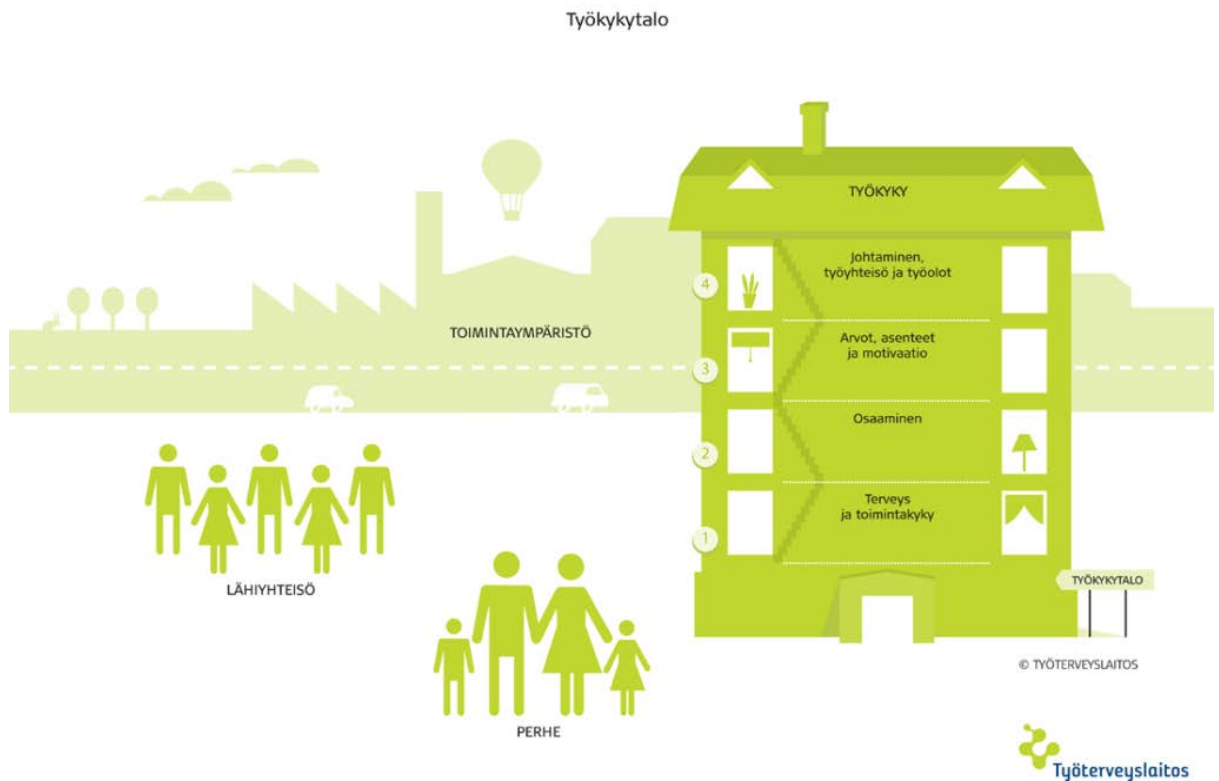
3 Työkyvyn arviointi

3.1 Työkyky käsitteenä

Työkyvyn käsite on vaikeaa määritellä yksiselitteisesti sen monimuotoisuuden vuoksi. Työkyvyn käsite on muuttunut ajan mukana ja myös tehdyt tutkimukset ovat muovanneet käsitettä. Työkyky pitää sisällään yksilön ominaisuudet, työn ja ympäristön. (Gould, Ilmarinen, Järvisalo & Koskinen 2006: 19-20.) Työkyvyn käsitettä määritellään eri näkökulmista eri tavoin. Työkyky määritellään väestötutkimuksissa yksilön työkyvyn kokemuksena. Vakuutuslääketieteessä työntekijän objektiivista työkykyä verrataan suhteessa työn vaatimukseen, ja työterveyshuollossa työkykyä tarkastellaan laajempänä kokonaisuutena, jossa yksilön ominaisuudet muodostavat vain osan työkykyä. (Kerätär, Taanila, Härkäpää, Ala-Mursula 2014: 495.)

Launis, Lehto, Mäkitalo, Räsänen & Ylikoski (2001) mukaan työkykyä voidaan tarkastella usealla tasolla. Yksilötasolla työkykyyn liitetään mm. ammatilliset valmiudet, työhyvinvointi, työssä jaksaminen, hallinnan tunne, stressinsietokyky, työn merkitys, arvomaailma sekä työllistymiskyky. Työelämän tasolla työkykyyn yhdistetään mm. työn organisointi, työnjako, organisaation sisällä tapahtuvat muutokset, työyhteisö, kiire, työn hallinta ja kehittymismahdollisuudet. Makrotasolla työkyvyn edellytyksiä ovat työ-, koulutus-, eläke- ja sosiaalipoliittiset ratkaisut. (Gould ym. 2006: 19 mukaan.) Yhteiskunnallisesta näkökulmasta tarkasteltaessa työkyvyn käsitteellä on kaksi tarkoitusta: työkyvyn arviointi ja työkyvyn edistäminen. (Gould ym. 2006: 28).

Yksilön työkykyä kuvaa selkeästi Työterveyslaitoksen julkaisema työkyky -talo, jonka professori Juhani Ilmarinen on kehittänyt perustuen tutkimuksiin työkykyyn vaikuttavista tekijöistä (kuvio 1). Työkykytalo muodostuu neljästä kerroksesta, joista yksilön henkilökohtaisia voimavaroja (terveys ja toimintakyky, osaaminen sekä arvot, asenteet ja motivaatio) kuvaavat kolme alinta kerrosta ja ylin kerros koostuu itse työstä, työoloista ja johtamisesta. Yksilön työkyky säilyy, kun kaikkia talon kerroksia edistetään ja vahvistetaan koko työelämän ajan. Yksilön työkykyyn vaikuttavat työkykytalon ympäristötekijät, kuten perhe, sukulaiset ja ystävät sekä yhteiskunnan rakenteet. Yksilön työkyky muodostuu näin ollen yksilön, yrityksen ja yhteiskunnan yhteisvaikutuksesta. (Työterveyslaitos n.d..)

Kuvio 1: Työkyky -talomalli

Hyvä työkyky tukee yleistä hyvinvointia henkilön kaikilla elämänalueilla. Hyvän työkyvyn tavoite ei siis ole ainoastaan työssä jaksaminen ja siinä jatkaminen. Kun työntekijän voimavaroja tuetaan ja hyvää työtä ja työllistymistä vahvistetaan, työntekijän hyvinvointi, onnellisuus ja työllisyysaste parhaimmassa tapauksessa lisääntyvät. (Gould ym. 2006: 325.)

3.2 Työkyvyn arviointi eri näkökulmista

Tarkoituksenmukainen ja yhdenmukainen työkyvyn arviointi on mahdollista, kun taas työkyvyn tarkkaa mittaamista on mahdotonta toteuttaa. Työkyvyn arviota voidaan tehdä monesta eri näkökulmasta; työntekijän omasta näkemyksestä, ammattihenkilön havainnointiin perustuen tai työnjohdon havaintoihin perustuen. (Gould ym. 2006: 31). Työkyvyn arviointi on helpointa tilanteissa, joissa arvioidaan tietyn työtehtävän vaatimia terveydellisiä edellytyksiä. Arviointia vaikeuttaa tilanne esimerkiksi työttömien henkilöiden kohdalla, joilta puuttuvat työtehtävät, joihin toimintakykyä voisi suhteuttaa. (Gould & Ilmarinen 2010: 33.)

Työkykyä on perinteisesti arvioitu lääketieteen keinoin ja sairauslähtöisesti. Kuitenkin jo 1970-luvulla on esitetty malli, jonka mukaan psykososiaalisten tekijöiden huomioiminen parantaa potilaan hoitoa. Kerätär ym. (2014) mukaan työkykyä tulee arvioida asiakkaan toimintakyvyn perusteella, ei diagnoosipohjaisesti. (Kerätär ym. 2014: 495.) Tuomi (1995) mukaan työkyvyn määrittämisessä henkilön oman arvion on todettu ennustavan hyvin hänen tulevaa työkykyisyyttä tai työkyvyttömyyttä. Tämän vuoksi pelkkä asiantuntijan tekemä arvio ei yksin riitä. (Gould ym. 2006: 20 mukaan.)

Työkyvyn arviointi on käytössä sosiaalivakuutuksen, työterveyshuollon ja kuntoutuksen käytännöissä, ja arviointia tukemaan on olemassa erilaisia mittareita. Työntekijän terveys ja toimintakyky painottuvat sosiaalivakuutuksen työkyvyn arvioinnissa. (Gould ym. 2006: 31.) Lakisääteinen sosiaalivakuutus koostuu sairaus-, työttömyys- ja eläkevakuutuksesta ja on kaikille pakollinen. Sosiaalivakuutuksesta huolehtivat Kela, sairaus-, eläke- ja työttömyyskassat sekä eläkesätiöt. (Ihalainen & Kettunen 2007, 37–38.)

Työkyvyn arviointia tehdään koko työsuhteen elinkaarella. Työkykyä arvioidaan työuran alkuvaiheessa, kun nuori aikuinen astuu työelämäänsä. Työelämässä olevien työkykyä ja työntekijän ominaisuuksia arvioidaan työnantajan toimesta koko työsuhteen elinkaaren ajan, jolloin arviointi on ensisijaisesti työnantajan omaa toimintaa ja sen vastuulla (Koskinen 2006: 67.) Työssä jaksaminen ja jatkaminen ovat työterveyshuollon vastuualuetta etenkin silloin, kun työkykyä haittaa jokin sairaus tai vamma. Työhön palaaminen ja kuntoutus sairausloman jälkeen tai jopa toisenlaiseen työhön vaihtaminen sairauden tai vamman jälkeen ovat niin perus- ja erikoissairaanhoidon kuin työterveyshuollon yhteisiä asioita. Työkyvyn arviointia tehdään myös työuran loppuvaiheessa, kun työntekijällä on tarve siirtyä varhaiseläkkeelle työkyvyttömyyden perusteella.

Työntekijän eläkelain mukaan eläkeikä määräytyy henkilön syntymävuoden mukaan alkaen aikaisintaan 63 vuoden iässä, johon asti työkyvyn oletetaan säilyvän hyvänä (Ilmarinen 1995: 32; Työntekijän eläkelaki 2006/395 § 11). Ennenaikaista eläkkeelle ja työkyvyttömyyseläkkeelle siirtymistä pyritään ehkäisemään kuntoutustoiminnalla ja työterveyshuollon toimilla. Kuntoutuksen lähtökohtana on sairauden tai vamman aiheuttama alenema työkyvyssä. Yksilön oikeus Kelan ja työeläkejärjestelmän järjestämään kuntoutukseen määritty työkyvyn arvioinnin kautta. (Gould ym. 2006: 29.)

Työkyvyn arvioinnissa sovelletaan työkyvyn tasapainomallia, joka on laajasti käytössä työkyvyn ja työkyvyttömyyden määrittelyssä kuntoutustarvetta arvioitaessa. Työkyvyn tasapainomalli on toiminnallinen malli, joka perustuu Rohmert ja Rutenfranzenin (1983) kuorma- ja kuormittumismalliin. Mallissa tarkastellaan työntekijän ja työn välistä jatkuvasti muuttuvaa tasapainoa ja henkilön kuormittumista. Kuormittuminen voi olla positiivista, jolloin se kehittää henkilöä ja ylläpitää voimavaroja tai negatiivista, jolloin henkilön työkyky ja hyvinvointi heikkenevät. Työn ja henkilön välisen tasapainon kriteereinä pidetään mm. terveyden, työkyvyn ja työhyvinvoinnin säilymistä sekä työssä jaksamista. Epätasapaino näkyy työperäisinä oireina, sairauksina ja ylikuormittumisena. Mallissa tarkastellaan myös työtehtävästä suoriutumista sekä tuloksellisuutta. (Gould ym. 2006: 22: 29.)

Law & Baum (2005) mukaan arviointiin tarvitaan kerätyn tiedon yhdistämistä, arviointia ja luokittelua yleensä järjestelmällisesti käyttämällä virallista arviointimenetelmää. Keinoja tiedon keräämiseen ovat havainnointi, haastattelu ja itsearviointi. Objektivisessa arvioinnissa tarkastellaan työtä ulkopuolisesta näkökulmasta, ja arvioinnin tekee yleensä ammattilainen havainnoimalla. Subjektivisessa arvioinnissa tarkastellaan työtä työntekijän näkökulmasta, ja tieto kerätään yleensä itsearvioinnin ja haastattelun avulla. Parhaan tuloksen saamiseksi tulisi työkyvyn arvioinnissa käyttää sekä objektivisia että subjektivisia arviointitapoja. (Sandqvist & Ekbladh 2017: 381.)

Työkyvyn ja työstä suoriutumisen arviointiin käytetään terveydenhuollossa erilaisia kliinisiä menetelmiä ja mittareita, joiden avulla selvitetään työntekijän suorituskykyä ja arvioidaan sen vaikutusta työhön ja työstä suoriutumiseen. (Gould ym. 2006: 31). Suomessa työkyvyn mittaamiseen käytetään yleisimmin työkykyindeksiä ja yksittäisiä henkilön työkuntoa selvittäviä kysymyksiä. Työkykyindeksi on kehitetty Työterveyslaitoksella laajassa ikäänntyvien kuntatyöntekijöiden seurantatutkimuksessa (Gold & Ilmarinen 2010: 34.) Yksilötasolla työkykyindeksiä käytetään työterveyshuollossa työkyvyn arvioinnissa, seurannassa, kuntoutustarpeen arvioinnissa ja työkykyä tukevien toimien käynnistämisessä. Ryhmätasolla sitä voidaan hyödyntää työntekijäryhmien työkyvyn seurannassa ja ylläpitämisessä. (TOIMIA 2017.)

Työterveyshuollossa on työkyvyn arvioinnissa käytössä erilaisia itse täytettäviä kyselylomakkeita, kuten esimerkiksi työhönpaluun pystyvyydentunne -mittari, Sheehanin toimintakykyvajeasteikko (SDS) sekä havainnointiin ja haastatteluun perustuva SOFAS-asteikko, joka antaa kokonaisarvion sosiaalisesta ja ammatillisesta (tai opiskeluun liittyvästä) toimintakyvystä (TOIMIA 2017.)

3.3 Arviointi toimintaterapiassa

Toimintaterapiassa keskeisenä kiinnostuksen kohteena on yksilön kyky suoriutua erilaisista arjen toiminnoista. Toimintaterapia koskettaa kaikkia toimintoja elämän eri osa-alueilla. (Sandqvist & Henriksson 2004: 147; Sandqvist & Ekbladh 2017: 377.) Toimintojen eri osa-alueet: itsestä huolehtiminen, vapaa-aika, leikki ja lepo muodostavat tasapainoisen elämän kokonaisuuden (Suomen Toimintaterapeuttiliitto ry 2014: 8).

Toimintaterapiassa arvioidaan yksilön, ympäristön ja toiminnan välistä vuorovaikutusta. Arviointi on monimutkainen prosessi ja sen tärkeitä osa-alueita ovat toiminnassa ja ympäristössä tukea sekä rajoitteita asettavien tekijöiden selvittäminen. Arviointi toteutetaan yhteistyössä asiakkaan sekä hänen läheistensä kanssa. (Suomen Toimintaterapeuttiliitto ry 2014: 5, 8.)

Suomen Toimintaterapeuttiliiton TOIMIT-työryhmä on julkaissut toimintakyvyn arviointia koskevat suositukset. Niiden mukaan suunnitelmallisen ja tavoitteellisen toimintaterapian hyvänä pohjana on huolellinen ja oikeudenmukainen arviointiprosessi. Tällöin asiakkaalle etuuksien hakeminen ja laajemman kuntoutussuunnitelman laatiminen helpottuvat. Huolellinen arviointiprosessi mahdollistaa myös toimintaterapian ja/tai kuntoutuksen tuloksellisuuden mittaamisen. (Suomen Toimintaterapeuttiliitto ry 2014: 5.)

Toimintaterapeuttien hyvien arviointikäytäntöjen mukainen näyttöön perustuva työote kannustaa toimintaterapeutteja käyttämään teoriaan pohjautuvia strukturoituja tai normitettuja arviointivälineitä. Näiden käyttö parantaa arvioinnin luotettavuutta sekä toistettavuutta. (Suomen Toimintaterapeuttiliitto ry 2014: 8.)

Toimintaterapeutin arviointitietoa voidaan hyödyntää yksilö-, ryhmä- ja väestötasolla. Yksilötasolla arvioinnin kohteena on asiakkaan toiminnallisuus (occupational performance) eli yksilön, ympäristön ja toiminnan välinen vuorovaikutus, toimintakyky ja/tai työkyky. Tarkoituksena on selvittää toimintaterapian tai muun kuntoutuksen/avun/palvelun tarvetta. Ryhmätason arvioinnissa toimintaterapeutti arvioi ryhmän toimintaa ja toimintaympäristöjä. Arviointia voidaan käyttää pohjana esimerkiksi palveluiden ja ympäristöjen suunnittelussa. Väestötason arviointi tapahtuu moniammatillisessa tiimissä, jossa toimintaterapeutti pyrkii selvittämään väestötasolla ihmisten toimintaa ja toimintakykyyn vaikuttavia tekijöitä (Suomen Toimintaterapeuttiliitto ry 2014: 13.)

3.3.1 Toimintaterapeutin rooli työkyvyn arvioinnissa

Toimintaterapeutti voi olla isossa roolissa työkyvyn arvioinnissa ja työkyvyn palauttamiseen tähtäävässä kuntoutuksessa (Gibson & Strong 2003: 64). Ammatillisen kuntoutuksen vaatimat taidot ovat osa toimintaterapian erityisosaamista. Toimintaterapeutit ovat asiantuntijoita työtehtävien analysoinnissa. He tunnistavat työtehtävän suorittamiseen tarvittavat taidot ja miettivät työtehtävän ja ympäristön vaatimuksia yksilölle ja hänen terveydentilalleen. Kokonaisvaltainen toimintaterapeutin ammattitaitoon perustuva arviointi, jossa käytetään erilaisia näyttöön perustuvia standardoituja arviointimenetelmiä, varmistaa sen, että kaikki työn tekemiseen liittyvät tekijät tulevat huomioiduiksi. (Joss 2011: 452.)

Moniammatillisen arvioinnin tavoitteena on muodostaa eri ammattialojen edustajien ja asiakkaan välinen yhtenäinen kokonaisnäkemys asiakkaan voimavaroista ja tuen tarpeista. Moniammatillisessa tiimissä toimintaterapeutin erityisosaamisalueena on toimintoista suoriutumisen arviointi ja toimintojen välisen tasapainon sekä asiakkaalle merkityksellisten toimintojen selvittäminen. (Suomen Toimintaterapeuttiliitto ry 2014: 11-12.)

Toimintaterapian erottaa muista toimintaa käyttävistä ammatillisista toiminnan analysointi, soveltaminen ja porrastaminen, jotka ovat toimintaterapeuttien ydinosaamista. Toiminnan analyysissa tarkastellaan asiakkaan kykyjä ja taitoja sekä toiminnan vaatimuksia ja ympäristötekijöitä. (Hautala, Hämäläinen, Mäkelä & Rusi-Pyykönen 2013: 139.) Työtehtävän analyysi on systemaattinen tapa kuvata niitä vaatimuksia, joita työtekijälleen asettaa, ja on tärkeä apuväline toimintaterapeutin tutustuessa asiakkaan työtilanteeseen. Yhdistämällä asiakkaan työn analyysin muihin asiakkaan päivittäisten toimintojen arviointeihin, työn psykososiaalisiin vaikutuksiin sekä asiakkaan toimintakykyyn, saa toimintaterapeutti ainutlaatuisen näkökulman asiakkaan työssä suoriutumisesta. Työn analysoinnin avulla toimintaterapeutti kykenee määrittelemään asiakkaan soveltuvuuden suorittaa määritellyjä työtehtäviä. (Joss 2007: 301, 303.)

3.3.2 Toimintaterapeuttien suomennetut työkyvyn arviointimenetelmät

Työkykyä arvioitaessa on toimintaterapeutilla käytössään useita menetelmiä toimintakyvyn arvioimiseen: toiminnan analyysi, haastattelu, havainnointi, mittaaminen, strukturoidut ja strukturoimattomat arviointimenetelmät (standardoidut/ei-standardoidut).

MOHOon pohjautuvat työkyvyn arviointimenetelmät WRI ja WEIS

WRI-haastattelun (puolistrukturoitu) avulla arvioidaan henkilökohtaisen vaikuttamisen, arvojen, mielenkiinnon kohteiden, roolien, tapojen, tottumusten ja ympäristön vaikutuksia työn saamiseen, työssä pysymiseen tai työhön paluuseen. WRI on suunniteltu käytettäväksi mistä tahansa toimintakyvyn häiriöstä kärsivän ihmisen kanssa. WRI:ssä on kaksi haastattelupohjaa: toinen käytettäväksi, kun asiakkaalla on olemassa oleva työ, ja toinen kun asiakkaalla on rajattu tai olematon työhistoria. Haastattelujen kysymykset eivät ole standardoituja, vaan ne on suunniteltu auttamaan haastattelijaa seuraamaan haastattelurunkoa. Haastattelukysymykset on sovellettava kuhunkin yksittäiseen asiakastilanteeseen sopiviksi. WRI on suunniteltu käytettäväksi yhdessä muiden työkykyä arvioivien menetelmien kanssa. WRI:n avulla identifioidut psykologiset tekijät usein paljastavat yksilöllisiä vahvuuksia ja heikkouksia, ja tarjoavat hyvän pohjan asiakaslähtöisille interventiolle, joiden tavoitteena on mahdollistaa asiakkaalle työn tekeminen. (Sandqvist & Ekbladh 2017: 385.)

WEIS-haastattelun (puolistrukturoitu) avulla arvioidaan asiakkaan työympäristöön liittyviä tekijöitä, jotka tukevat tai haittaavat työssä suoriutumista, työtyytyväisyyttä tai työhyvinvointia. Tyypillisiä WEIS-haastattelun asiakkaita ovat henkilöt, jotka kokevat vaikeuksia työssään tai henkilöt, jotka ovat jääneet pois töistä vamman tai sairauden takia. WEIS-haastattelu kohdistuu yksilön käsityksiin työympäristön mahdollisuuksista ja haasteista, jotka liittyvät fyysiseen tilaan, sosiaalisiin ryhmiin, esineisiin (object) tai tehtäviin. Samalla ympäristöllä on erilainen vaikutus yksilöihin ja WEIS tuottaa tietoa yksilön subjektiivisesta käsityksestä tietystä työympäristöstä. Myös WEIS on suunniteltu käytettäväksi muiden työkyvyn arviointimenetelmien kanssa ja sitä käytetään usein yhdistettynä WRI:hin. Menetelmien haastattelut voidaan yhdistää, jolloin hallinnointiaikaa säästyy. (Sandqvist & Ekbladh 2017: 386.)

ICF:ään pohjautuvat työkyvyn arviointimenetelmät IMBA ja Melba

IMBA (Integration von Menschen mit in Behinderung in die Arbeitswelt) ja Melba (Merkmalsprofile zur Eingliederung Leistungswandelnder und Behinderter in Arbeit) ovat Saksassa kehitettyjä toisiaan täydentäviä ja rinnakkain käytettäviä työkyvyn arviointimenetelmiä. IMBAn ja Melban avulla laaditaan työn vaatimuksista (vaatimusprofiili) ja asiakkaan työkyvystä (kykyprofiili) profiilit, joita vertaillaan keskenään ja niistä pyritään etsimään yhtymäkohtia työn vaativuuden ja asiakkaan kykyjen välillä. Arviointimenetelmät soveltuvat haastatteluun, havainnointiin sekä asiakkaan itsearviointiin välineeksi. (IMBA

ja Melba osaamisen ja työn vaativuuden vertailu. n.d: 7, 10-12, 14.) Menetelmien käyttäjän ammattikuntaa, työtehtävää tai diagnoosia ei ole rajattu, mutta niiden käyttöön tarvitaan käyttäjäkoulutus. (Föhres ym. 2003: 11; Föhres ym. 2004: 3).

IMBA-menetelmällä saadaan tietoa työn edellyttämistä fyysisistä taidoista. Saadun tiedon avulla voidaan tarkastella lisäksi työn turvallisuutta, ympäristöä, olosuhteita sekä järjestelyitä. Määritteet ovat tarkkoja ja kuvastavat henkilön kykyjä suhteessa työpaikka-kohtaisiin vaatimuksiin sekä toiminnallisesta että monialaisesta näkökulmasta. (Föhres, Kleffmann, Sturtz & Weinmann 2003: 11; IMBA ja Melba osaamisen ja työn vaativuuden vertailu. n.d: 14.)

Melba-arviointivälineellä saadaan tietoa työn vaatimista psykososiaalisista taidoista. Arviointimenetelmän avulla voidaan arvioida henkilön tarvitsemia tehtäväkohtaisia kykyjä sekä työtehtävien asettamia vaatimuksia. (Föhres, Kleffmann, Sturtz & Weinmann 2004: 5-6; IMBA ja Melba osaamisen ja työn vaativuuden vertailu. n.d: 12.)

4 AWP- ja AWC- työkyvyn arviointimenetelmät

Assessment of Work Performance (AWP) on Ruotsissa vuonna 2006 kehitetty työkyvyn arviointimenetelmä, jonka avulla arvioidaan henkilön työstä suoriutumista aidossa tai simuloitussa työtilanteessa (Sandqvist ym. 2006: 379).

AWP:lla havainnoitavassa tilanteessa arvioidaan henkilön motorisia, prosessuaalisia sekä viestintä- ja vuorovaikutustaitoja kriteeriperusteisen neliportaisen pisteytysasteikon avulla. Menetelmällä arvioidaan, kuinka tarkoituksenmukaisesti ja tehokkaasti henkilö suoriutuu toiminnasta. Arviointimenetelmä soveltuu kaikkiin työtehtäviin ja diagnooseihin. (Sandqvist, Gullberg, Henriksson & Gerdle 2008: 442.) Assessment of Work Characteristics (AWC) on työn asettamien vaatimusten arviointimenetelmä, jonka avulla arvioidaan havainnoitavassa tilanteessa työn asettamia vaatimuksia työn tavoitteellisen ja tehokkaan suoriutumisen näkökulmasta (Sandqvist 2017: 63).

AWC pohjautuu AWP-arviointiin ja menetelmät täydentävät toisiaan. AWP -arviointimenetelmän avulla saatuja tietoja henkilön työstä suoriutumisesta voidaan verrata AWC-arviointimenetelmän avulla saatuihin tietoihin työn asettamista vaatimuksista. (Sandqvist 2017: 63).

Kun työn vaatimukset muuttuvat, myös asiakkaan työkyky ja pystyvyys työhön muuttuu. AWC -arviointimenetelmässä on samat muuttujat ja skaala kuin AWP:ssa eli siinä tarkastellaan tehtävässä vaadittavia motorisia, prosessuaalisia ja viestintä- ja vuorovaikutustaitoja neliportaisella pisteytysasteikolla, mutta menetelmän asteikon määritelmät ja pisteytyskriteerit eroavat AWP:stä. (Sandqvist ym 2009: 212; Sandqvist 2017: 63.)

AWP ja AWC -arviointimenetelmien avulla saadaan tietoa vain objektiivisesti havainnoitavista asioista. Henkilön oma näkemys työkyvystä ja työn vaatimuksista ei tule menetelmien avulla esille. Tämän vuoksi AWP- ja AWC-arviointimenetelmien lisäksi on suositeltavaa käyttää jotain toista arviointimenetelmää, jolla saadaan tietoa henkilön omasta kokemuksesta. (Sandqvist ym. 2006: 385; Sandqvist 2017: 64.) Henkilön omaa näkemystä työn vaatimuksista ja työkyvystä voidaan arvioida esimerkiksi aiemmin opinnäytetyössä esitetyillä työkyvyn arviointimenetelmillä WRI ja WEIS.

5 Inhimillisen toiminnan malli MOHO

AWP- ja AWC-arviointimenetelmien taustateoriana on inhimillisen toiminnan malli eli Model Of Human Occupation (MOHO). MOHO-malli tarjoaa arviointimenetelmille viitekehyksen, joka selittää ihmisen toimintaa ja sen merkityksellisyyttä ja tärkeyttä yksilölle (Sandqvist ym. 2006: 381; Sandqvist 2017: 63-64).

Inhimillisen toiminnan mallin keskiössä ovat asiakaslähtöisyys ja inhimillinen toiminta. Mallin tarkoituksena on selittää yksilön osallistumista ja mukautumista elämän eri toimintoihin. (Kielhofner 2008: 3-4; Hautala ym. 2013: 234.) MOHO-malli on dynaaminen ja siinä tarkastelun kohteena on yksilön, toiminnan ja ympäristön vuorovaikutus. Mallin mukaan ihmisen toiminnallinen identiteetti ja pätevyys kehittyvät ja muuttuvat toimintaan osallistumisen kautta. Ympäristöt, joissa toimitaan, luovat puitteet osallistumiselle tukien tai estäen toiminnan suoritusta. Ympäristön fyysisistä ja sosiaalisista piirteistä muodostuu toiminnalle puitteet ja ne vaikuttavat puolestaan motivaatioon ja rooleista sekä tehtävistä suoriutumiseen. (Taylor & Kielhofner 2017: 4; 11.)

Mallissa käsitteiden nähdään olevan jatkuvassa vuorovaikutuksessa keskenään ja muutos jollain osa-alueella vaikuttaa kokonaisuuteen. Muutokset voivat olla positiivisia tai negatiivisia. (Kielhofner 2008: 26-27.)

Inhimillisen toiminnan mallissa työkykyä tarkasteltaessa on erityisesti paneuduttava tahtoon, tottumukseen, suorituskyykyyn ja ympäristöön. Mikään näistä tekijöistä ei yksinään riitä selvittämään työkykyä, vaan ymmärrys syntyy näiden tekijöiden yhteisvaikutuksesta. (Kielhofner, Braveman, Baron, Fisher, Hammel & Littleton 1999: 37-38.)

Tahto on kokemus henkilökohtaisesta vaikuttamisesta sekä arvojen ja mielenkiinnon kohteiden mukaan toimimisesta, jotka ovat dynaamisessa yhteydessä toisiinsa, ja yhdessä synnyttävät kokemuksen toiminnasta sekä vaikuttavat edelleen toimintojen valitsemiseen. Tahto on muokkaantunut eletyn elämän myötä ja siihen vaikuttavat kulttuuriset tekijät ja ihmisen historia. (Kielhofner & Wook Lee 2017: 39-41.) Henkilökohtainen vaikuttaminen tarkoittaa yhdistelmää siitä, miten henkilö tiedostaa omat kykynsä ja vaikuttamismahdollisuutensa maailmassaan. Tietoisuus rakentuu ihmiselle eletyn elämän myötä. (Kielhofner & Wook Lee 2017: 42-43.)

Arvoihin sisältyy henkilön uskomuksia siitä, mikä on oikein ja mikä on hänelle tärkeää toimintaa. Arvot ja niiden mukaan toimiminen synnyttävät vahvoja tunteita henkilölle

omaan elämään liittyvien asioiden tärkeydestä, turvallisuuden tunteesta, kuulumisesta ja elämän merkityksellisyydestä. Ihmisillä onkin vahva tahto toimia arvojensa mukaisella tavalla. Henkilön arvoja muokkaa ympäristö, jossa hän elää. (Kielhofner & Wook Lee 2017: 46-47.)

MOHO-mallissa tottumus tarkoittaa johdonmukaisia käyttäytymismalleja, joihin vaikuttavat ihmisen elämässä esiintyvät roolit, tavat ja ympäristö. Tavoilla tarkoitetaan ihmisen automaattista tapaa toimia hänelle tutussa tilanteessa tai ympäristössä. Tavat vaikuttavat toimintaan, sillä ne määrittelevät rutiinomaiset toiminnot, ajankäytön ja käyttäytymismallit. Sisäistetyt roolit muokkaavat ihmisen käyttäytymistä ja pitävät sisällään erilaisia toimintoja. (Kielhofner & Wook Lee 2017: 57; 61; 65.)

Suorituskyky tarkoittaa henkilön fyysisiä ja henkisiä kykyjä. Henkilön suorituskykyä voidaan tarkastella objektiivisesti, jolloin se on ulkoapäin havaittavissa olevia kehon toimintoja (esim. verenkierto, lihaksisto ja kognitiivinen kyky), jotka vaikuttavat henkilön toimintaan ja toimintakykyyn. Subjektiiivinen tarkastelutapa tarkoittaa henkilön omaa kokemusta toimintakyvystään. Mallin mukaisesti näitä molempia näkökulmia tarkastellaan yhdessä ja ne ovat tiiviisti yhteydessä toisiinsa. Suorituskyky pitää myös sisällään eletyn kehon, mikä mallissa tarkoittaa henkilön kehon kautta saamaa kokemusta maailmasta ja olemassaolostaan. Toiminta tiedostetaan sekä mielen että kehon kautta - mieli ja keho käsitetään yhtenä kokonaisuutena. (Kielhofner 2008: 68–70; Tham, Erikson, Fallaphour, Taylor & Kielhofner 2017: 75-76.)

Ympäristö jaetaan mallissa fyysiseen, sosiaaliseen, toiminnalliseen, taloudelliseen, kulttuuriseen ja poliittiseen ympäristöön. Ympäristö voi toimia ihmisen toimintaa estävänä tai tukevana tekijänä ja sillä voi olla iso merkitys ihmisen osallistumisessa. (Fisher, Parkinson & Haglund 2017: 92-93.)

MOHO-mallissa tekeminen jaetaan kolmeen tasoon eli osallistuminen, suoriutuminen ja taidot, jotka ovat yhteydessä toisiinsa. Taidot ovat toiminnan suoriutumisen aikana havaittavissa olevia tavoitteellisia tekoja. Henkilö käyttää motorisia-, prosessuaalisia-, viestintä- ja vuorovaikutustaitoja toiminnan aikana. Toiminnallinen osallistuminen vaatii useita suorituksia. Toiminnallisella osallistumisella ei tarkoiteta vain henkilön toiminnallisuutta, vaan se sisältää myös jonkin henkilökohtaisen tai kulttuurillisen merkityksen henkilölle. (Kielhofner 2008: 103-106; Hautala ym. 2013: 243–244.)

6 Käytettävyys ja kulttuurinen soveltuvuus

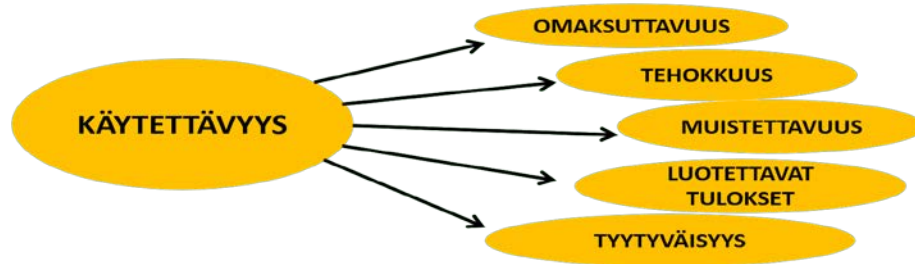
6.1 Käytettävyys

Käytettävyydelle ei ole yksikäsitteistä määritelmää, vaan eri tutkijat määrittelevät käytettävyyden eri tavoin (Ovaska, Aula & Majaranta 2005: 3). Yleisimmin käytettävyyttä määritellään käsitteenä ISO-standardin ja Nielsenin käytettävyysteorian mukaisesti. Käytettävyys määritellään ISO 9241-11 -standardin mukaisesti, miten hyvin käyttäjät kykenevät hyödyntämään omassa ympäristössään saatavilla olevia työvälineitä työtehtävän tekoon ja halutun tavoitteen saavuttamiseen. Standardin tarkastelun kohteina ovat käyttäjä, työtehtävä, työvälineet ja toimintaympäristö. Käytettävyyden mittareita tässä standardissa ovat tehokkuus (efficiency), vaikuttavuus tai tuottavuus (effectiveness) ja käyttäjän tyytyväisyys (satisfaction). (ISO 9241-11 1998).

Nielsenin (1993) käytettävyyden parantamiseen ja tutkimiseen kehitetty teoria jakaa käyttökelpoisuuden (usefulness) käytettävyyteen (usability) ja soveltuvuuteen (utility). Käyttökelpoisuuden tutkiminen vastaa teorian mukaan siihen, miten hyvin järjestelmän tai ohjelmiston avulla saavutetaan haluttu tavoite. (Nielsen 1993: 9, 24-25.) Käytettävyyttä suunniteltaessa ja parantaessa tulee olla ymmärrystä käyttäjistä ja heidän tehtävistään. Käytettävyyden monesta ulottuvuudesta saadaan tietoa kysymällä käyttäjiltä heidän kokemuksiaan ja parannusehdotuksiaan. (Nielsen 1993: 10-11, 209.)

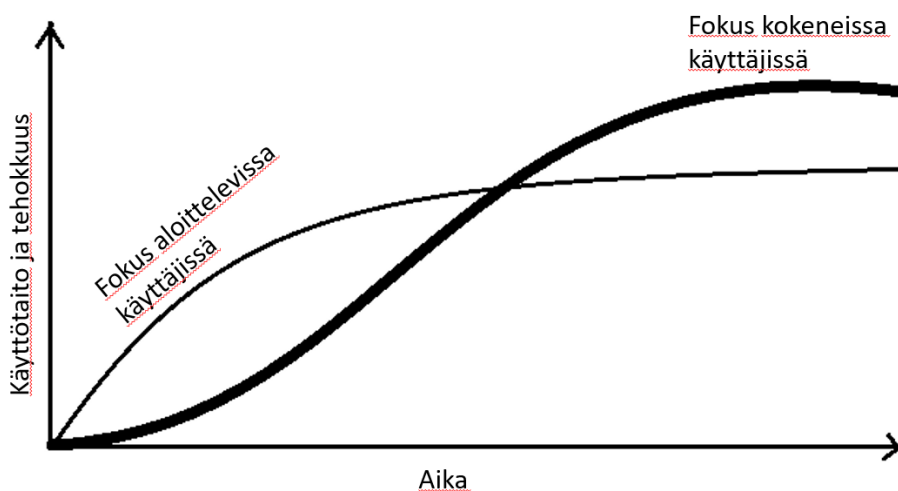
Nielsenin teoriassa käyttäjät voidaan jakaa kolmeen pääkategoriaan, joita ovat aloittelevat käyttäjät, satunnaiset käyttäjät ja kokeneet käyttäjät. Aloittelevat käyttäjät eivät ole käyttäneet menetelmää aikaisemmin ja aloittavat käytön opettelu alusta. Satunnaiset käyttäjät käyttävät menetelmää ajoittain. Kokeneet käyttäjät käyttävät menetelmää aktiivisesti hyödyntäen sitä tehokkaasti ja pätevästi. (Nielsen 1993: 28, 31.)

Nielsenin mukaan käytettävyys on laatuominaisuus, joka määrittelee, miten hyvin käyttäjä pystyy käyttämään menetelmän eri ominaisuuksia. Käytettävyys muodostuu monesta eri osatekijästä. Käytettävyyttä voidaan määritellä viiden eri osatekijän kautta, joita ovat omaksuttavuus (Learnability), tehokkuus (Efficiency), muistettavuus (Memorability), luotettavat tulokset (Errors) ja tyytyväisyys (Satisfaction). (Nielsen 1993: 25-26; Nielsen 2012.)

Kuvio 2: Käytettävyyden osatekijät Nielsenin 1993 mukaan

Omaksuttavuudella tarkoitetaan sitä, kuinka helposti arviointimenetelmän käsikirjan ja pisteytyslomakkeiden käyttö on opittavissa niin, että käyttäjä voi ottaa arviointimenetelmän nopeasti käyttöönsä (Nielsen 1993: 26, 28). Omaksuttavuutta voidaan mitata selvittämällä uudelta käyttäjältä kuluvaan aikaan menetelmän opetteluun niin, että hän pystyy käyttämään menetelmää pätevästi ja tehokkaasti. Menetelmä on sitä omaksuttavampi, mitä vähemmän käyttäjän tarvitsee käyttää aikaa opetteluun ennen käyttöä. Omaksuttavuuteen vaikuttaa myös, jos käyttäjä pystyy siirtämään jo opittuja taitoja samantyyllisen menetelmästä käytöstä nykyisen opetteluun. (Nielsen 1993: 28-29.) Osa toimintaterapeuteista on käyttänyt AWP-arviointimenetelmän englanninkielistä versiota, jolloin tämä voi vaikuttaa heidän opetteluun käyttämäänsä aikaan. Omaksuttavuutta voidaan havainnollistaa käyttäjän oppimiskäyrän avulla (kts. kuvio 3), joka osoittaa, että oppimiskäyrä ei välttämättä etene jatkuvassa nousussa, vaan käyttäjän oppimisessa voi esiintyä taantumia. (Nielsen 1993: 41.)

Kuvio 3: Oppimiskäyrä Nielsenin 1993 mukaan

Omaksuttavuutta analysoitaessa on hyvä muistaa, että käyttäjät aloittavat usein menetelmän käytön ennen kuin osaavat käyttää kaikkia sen ominaisuuksia. Tämän takia on tärkeää selvittää opetteluun kuluvan ajan lisäksi myös, kuinka kauan käyttäjältä kuluu menetelmän pätevään ja tehokkaaseen käytön tason saavuttamiseen. (Nielsen 1993: 29-30.)

Aloitteleville käyttäjille helposti opittavan menetelmän on todettu usein olevan myös hyödyllistä kokeneille käyttäjille. Kun käyttäjät oppivat menetelmän yhden ominaisuuden helposti, helpottuu myös muiden ominaisuuksien opettelu. (Nielsen 1993: 41.)

Tehokkuudesta puhutaan, kun käyttäjä on oppinut menetelmän käytön ja käyttää sitä aktiivisesti. Tehokkuuden taso saavutetaan, kun käyttäjä osaa käyttää menetelmää tarkoituksenmukaisesti ja tehokkaasti. Monimutkaisten menetelmien käytössä aikaa tähän voi kulua muutamiakin vuosia. Tehokkuuden mittaamisessa käyttäjän taitoja verrataan kokeneen käyttäjän käyttötaitoihin. (Nielsen 1993: 26; 30-31.)

Muistettavuudella tarkoitetaan, että menetelmän käyttöön on helppo palata tauon jälkeen eikä tarvitse opetella kaikkea uudestaan. (Nielsen 1993: 26.) Muistettavuus korostuu erityisesti menetelmää satunnaisesti käytävillä, jotka ovat jo aiemmin käyttäneet menetelmää ja oppineet sen käytön. Tauon jälkeen heidän tulisi muistaa helposti, miten menetelmää käytetään pohjautuen aiempiin käyttökokemuksiin. (Nielsen 1993: 31-32.)

Muistettavuutta on harvemmin testattu verrattuna muihin käytettävyyden ominaisuuksiin. Muistettavuuden mittaamisessa on kaksi pääperiaatetta: satunnaiselle käyttäjälle voi antaa tehtävän menetelmän käyttöön liittyen ja seurata hänen suoriutumistaan siitä käyttötauon jälkeen tai hänen muistiaan voi testata käyttötestin jälkeen esitetyillä kysymyksillä. (Nielsen 1993: 32.)

Menetelmällä tulee saada luotettavat tulokset eli virheiden mahdollisuuden tulee olla mahdollisimman alhainen ja vähäiset virheet on voitava helposti korjata. Luotettavuus merkitsee, että käyttäjä tekee mahdollisimman vähän virheitä menetelmää käyttäessään. Virheeksi katsotaan toiminto, jolla ei päästä haluttuun lopputulokseen. Laskemalla käyttäjän tekemät virheelliset toiminnot voidaan arvioida menetelmän virheettömyyttä. Myös virheen vakavuus on huomioitava arvioitaessa menetelmän käytettävyyttä. (Nielsen 1993, 32–33.)

Käyttäjille muodostuu myönteinen asenne menetelmää kohtaan, kun he ovat subjektiivisesti tyytyväisiä menetelmän käyttöön. Subjektiivinen tyytyväisyys syntyy, kun käyttäjä saa enemmän positiivisia kuin negatiivisia kokemuksia menetelmän käytöstä. Subjektiivista tyytyväisyyttä voidaan mitata kysymällä käyttäjiltä heidän mielipidettään esimerkiksi haastattelun tai kyselylomakkeen avulla. Uusien menetelmien käytön tyytyväisyyttä on tärkeä kysyä vasta, kun käyttäjät ovat päässeet käyttämään menetelmiä oikeassa tilanteessa. (Nielsen 1993: 26, 33-34.)

Käytettävyyden lisäksi yhtä tärkeä laatuominaisuus on soveltuvuus (Utility), joka määrittelee, kuinka hyvin menetelmä/järjestelmä vastaa käyttäjän tarpeeseen. Käytettävyys ja soveltuvuus yhdessä määrittelevät onko jokin menetelmä käyttökelpoinen. (Nielsen 1993: 25; Nielsen 2012).

Käyttäjän motivaatio menetelmän käyttöön on tärkeä osatekijä käytettävyys -käsitteen yhteydessä. Kun menetelmän mahdollisuudet ja käyttäjän tarpeet vastaavat toisiaan, käyttäjä motivoituu menetelmän käyttämiseen ja haluaa hyödyntää sitä. (Berns 2004: 6.)

6.2 Kulttuurinen soveltuvuus

Jotta arviointimenetelmien rakenteellinen pätevyys ja teoriaperusta säilyvät, on eri kielelle käännettäessä tutkittava menetelmien käsikirjojen ja lomakkeiden kulttuurillista soveltuvuutta osana käänösprosessia. (Kanelisto ym. 2012: 3.)

Matias, Carrelo, Chavez, Negrón, Canino, Aguilar, Gaxiola & Hoppe (2003) mukaan käännös- ja validointiprosessin tulee noudattaa tutkittavan väestön kontekstuaalisia ja kulttuurisia tarpeita (Alotaibi 2008: 179 mukaan).

Kulttuurinen mukauttamisessa (cross-cultural adaptation) arviointimenetelmä siirretään kulttuurista toiseen. Prosessin aikana huomioidaan kielen kääntäminen ja kulttuuriin liittyvät seikat niin, että arviointivälineen sisällön validiteetti säilyy käsitteellisellä tasolla. AAOS (American Association of Orthopaedic Surgeons) suosittelee menetelmän mukauttamista toiseen kulttuuriin kuuden eri vaiheen kautta. Prosessi aloitetaan kahden kääntäjän tekemällä käännöksellä alkuperäisestä kielestä tavoitekieleen. Toisessa vaiheessa näitä käännöksiä verrataan keskenään ja ratkaistaan käännösten eroavaisuudet. Tämän jälkeen tehdään ainakin kaksi takaisin käännöstä alkuperäiseen kieleen alkuperäisen kielen hallitsevan natiivin henkilön toimesta. Neljännessä vaiheessa eri alojen ammattilaisista koostuva asiantuntijaryhmä valmistelee menetelmän testiversiön tiiviissä yhteistyössä menetelmän alkuperäisen kehittäjän kanssa ja viidennessä vaiheessa tehdään menetelmän pilotointi käytännön työssä. Viimeisessä vaiheessa annetaan kaikki prosessin aikana syntyneet raportit ja lomakkeet arvioitaviksi menetelmän kehittäjälle ja/tai koordinoivalle asiantuntijaryhmälle. (Beaton, Bombardier, Guillemin & Ferraz 2000: 3186, 3187-3189.)

Metropolia Ammattikorkeakoulun tutkijaryhmä tekee AWP-FI- ja AWC-FI-käsikirjojen tutkimustyötä validiteetin ja menetelmien psykometristen ominaisuuksien varmistamiseksi yhteistyössä arviointimenetelmien kehittäjän Linköpingin yliopiston lehtorin Jan Sandqvistin kanssa. Arviointimenetelmien käsikirjojen raakasuosien on tehty jo aikaisemmin opinnäytetyönä. Tämän jälkeen käsikirjoille on suoritettu takaisin kääntäminen ruotsiksi ulkopuolisen kääntäjän toimesta. Työryhmä on vertaillut suomenkielistä käännöstä alkuperäiseen versioon yhdessä arviointimenetelmien kehittäjän kanssa. Tämän pohjalta käsikirjoihin on tehty tarkennuksia ja korjauksia.

Opinnäytetyössämme osallistuimme vaiheeseen, jossa arviointimenetelmien suomennettuja käsikirjoja testataan käytännön työssä, käyttäjäkoulutuksen ja kyselylomaketutkimuksen keinoin. Kaneliston ym. (2012) mukaan pienimuotoinenkin pilotointi on tärkeää menetelmien toimivuuden sekä tulkintaerojen selvittämiseksi (Kanelisto ym 2012: 4).

Arviointimenetelmien kulttuurinen soveltuvuus käsittää vastaavuuden alkuperäisessä ja käännettyssä versiossa pohjautuen neljään ulottuvuuteen 1) sanojen vastaavuus, 2) kielen ominaisuuksien vastaavuus 3) kokemuseräinen vastaavuus ja 4) käsitteellinen vastaavuus. (Guillemin, Bombardier & Beaton 1993: 1423-1424).

Sanojen vastaavuutta voidaan tarkastella mm. kysymyksillä: tarkoittavatko sanat samaa asiaa vai onko niille olemassa useita merkityksiä, ja onko käännökssä havaittavissa kieliopillisia vaikeuksia. Kielen ominaisuuksien vastaavuudessa puhekieliset sanonnat tai vakiintuneet ilmaukset ovat harvoin suoraan käännettävissä, vaan vastaavia ilmauksia täytyy etsiä kohdekielestä. Kokemuseräisessä vastaavuudessa haetaan ilmaisuja, joilla koetaan arkipäivän toimintoja. Usein alkuperämaan toiminnasta ei ole kokemusta toisessa kulttuurissa, vaikka toiminta olisikin muuten käännettävissä. Käsitteellisessä vastaavuudessa tarkastellaan sanojen käsitteellistä merkitystä, sillä sanat voivat tarkoittaa samoja asioita, mutta eivät ole käsitteellisesti vastaavia. Esimerkiksi sana ”perhe” mielletään eri kulttuureissa eri tavoin. (Guillemin ym. 1993: 1423-1424; Beaton ym. 2000: 3188-3189.)

Kyselylomakkeen avulla selvitimme, onko AWP-FI- ja AWC-FI-arviointimenetelmien käsikirjoissa ja pisteytyslomakkeissa sanoja tai ilmaisuja, jotka ovat käyttäjille vaikeasti ymmärrettäviä. Lisäksi kysyimme, ovatko käyttäjät käyttäneet muita vastaavanlaisia arviointimenetelmiä, jotka strukturoivat taitojen havainnointia.

7 Aineiston käsittely ja analyysin tulokset

7.1 Aineiston keruu

Opinnäytetyössämme hyödynsimme laadullisen tutkimusmenetelmän perusteita. Creswellin (2007) mukaan laadulliselle tutkimukselle tyypillisiä ominaisuuksia ovat mm. seuraavat: aineiston kerääminen tutkittavilta tapahtuu vuorovaikutussuhteessa, huomion kohteina ovat tutkittavien näkökulmat, merkitykset ja näkemykset, ja tavoitteena on saada kokonaisvaltainen ymmärrys tutkittavasta ilmiöstä (Kananen 2014: 18 mukaan).

Laadullisen tutkimuksen menetelmiä voidaan käyttää yksinään, yhdessä tai yhdistelemällä riippuen tutkimuksen resursseista ja käytettävissä olevasta ajasta. Yleisimmin käytettyjä laadullisen tutkimuksen menetelmiä ovat haastattelu, havainnointi, kysely ja jo olemassa oleva aineistotieto. (Tuomi & Sarajärvi 2009: 71.) Aineistonkeruumenetelmänä opinnäytetyössä hyödynsimme sähköistä Metropolia E-lomake 3 -kyselylomaketta, johon HUS:issa työskentelevät toimintaterapeutit vastasivat nimettöminä. Lisäksi keräsimme opinnäytetyön aineistoa AWP-FI- ja AWC-FI-koulutuspäiviltä (1.12.2017, 19.1.2018 ja 16.2.2018), joissa kirjoitimme muistiinpanoja (yhteensä 9 sivua) koulutukseen osallistuvien toimintaterapeuttien kysymyksistä, keskusteluista ja puheenvuoroista. Viimeisenä koulutuspäivänä toimintaterapeutit vastasivat Ipad-laitteiden avulla kouluttajien Jari Pihlavan ja Janett Halosen laatimaan Padlet-kyselyyn AWP-FI:n ja AWC-FI:n käytettävyydestä. Padlet-kyselyn avulla kysyttiin koulutukseen osallistuvien mielipiteitä käsikirjojen ja lomakkeiden sisällöstä ja yleisestä ymmärrettävyydestä. Kyselystä saatuja vastauksia käytimme opinnäytetyön aineistona. Aineistonkeruumenetelmistä kyselylomakkeella oli suurin painoarvo opinnäytetyössämme.

Laadullisessa tutkimuksessa kyselyllä haetaan vastausta siihen, mitä ihminen ajattelee tai miksi hän toimii tietyllä tavalla kysymällä heiltä asiasta. Kysely mahdollistaa aineiston helpon luokittelun ja hypoteesien testauksen. (Tuomi & Sarajärvi 2009: 73-74.) Valitsimme aineiston keruun menetelmäksi kyselylomakkeen käytettävissä olevan ajan vuoksi. Yksilö- tai ryhmähaastattelu ei ollut koulutuspäivien aikataulun vuoksi mahdollinen.

Kyselylomakkeen kysymysten muoto aiheuttaa eniten virheitä tutkimustuloksiin. Kysymykset tulee rakentaa tutkimusongelmien mukaisiksi, millä pyritään varmistamaan, että aineiston keruulla tavoitetaan haettu tieto. (Aaltola & Valli 2010: 21.) Muodostimme kyselylomakkeen kysymykset opinnäytetyön tutkimusongelmien ja tavoitteen mukaisiksi ja

kiinnitimme erityistä huomiota kysymysten muotoon. Toteutimme aineiston keruun lähettämällä koulutuksen jälkeen kyselylomakkeen HUSin toimintaterapeuteille sähköpostitse linkin kautta täytettäväksi. Lähetetyssä sähköpostissa muistutimme vielä tutkimuksen tarkoituksesta ja tavoitteista.

Lähetimme kyselylomakkeen kahdelletoista Helsingin Uudenmaan sairaanhoitopiirissä työskentelevälle toimintaterapeutille. Kyselylomakkeeseen vastasi heistä kahdeksan henkilöä. Vastanneet olivat käyttäneet AWP-FI ja AWC-FI -arviointimenetelmiä käyttäjäkoulutuksen jälkeen noin kahden kuukauden ajan.

Kyselylomake (liite 2) sisälsi pääasiassa avoimia kysymyksiä, jotta saataisiin mahdollisimman kattavasti tietoa käyttäjien näkemyksistä. Aaltola & Valli (2010) mukaan avointen kysymysten etuja ovat mm. seuraavat tekijät: vastausten joukossa voi olla hyviä ideoita, vastaajan mielipide tulee selville perusteellisesti ja aineistoa on mahdollista luokitella monella eri tavalla. Avointen kysymysten käytön haasteina ovat kysymyksiin vastaamatta jättäminen, vastausten ylimalkaisuus tai epätarkkuus sekä se, ettei vastata suoraan kysymykseen. Haasteena on myös avointen kysymysten työläs analysointi. (Aaltola & Valli 2010: 126.)

Teimme molemmat muistiinpanoja koulutuspäivillä. Valitsimme tämän yhdeksi aineistonkeruumenetelmäksi, jotta koulutukseen osallistuneiden keskustelut ja tilaisuudessa esitetyt kysymykset saatiin dokumentoitua. Tämä tapa oli mahdollinen koulutuspäivien asettamien puitteiden rajoissa. Muistiinpanoja teimme yhteensä yhdeksän käsin kirjoitettua sivua. Muistiinpanoissa keskityimme kirjaamaan toimintaterapeuttien arviointimenetelmien käyttöön ja käsikirjoihin liittyviä kysymyksiä, pohdintoja ja haasteita. Koulutuspäivillä toisena aineistonkeruumenetelmänä käytimme kouluttajien laatimaa Padlet-kyselyä. Kysely sisälsi seuraavat aihealueet: inhimillisen toiminnan malli osana työkyvyn arviointia, AWP-FI- ja AWC-FI-käsikirjojen sekä lomakkeiden yleinen ymmärrettävyys, sisältö (ohjeistus, arviointi ja pisteet), kielioppi ja sanavalinnat, arviointikäytänteet, arviointimenetelmien oppimista helpottavat ja vaikeuttavat tekijät. Lopussa oli tilaa vapaille kommentteille.

7.2 Teorialähtöinen aineiston analyysi

Laadullista analyysia voidaan tehdä kahdella eri tavalla: aineisto- tai teorialähtöisesti (Tuomi & Sarajärvi: 95). Teimme sisällön analyysia teorialähtöisesti, jolloin Nielsenin

(1993) käytettävyyden teoria sekä kulttuurisesta soveltuvuudesta kertynyt teoriatieto ohjasivat aineiston sisällön analyysia.

Teorialähtöisessä analyysissa tutkittava ilmiö määritellään olemassa olevan teorian kautta, joka tarkennetaan ja avataan tutkimuksessa. Teorialähtöisessä laadullisessa tutkimuksessa sisällönanalyysi toteutetaan valittuja teorian käsitteitä hyödyntäen. (Tuomi & Sarajärvi 2009: 97.) Opinnäytetyömme aineiston analyysimenetelmäksi valitsimme teorialähtöisen sisällön analyysin, jossa hyödynsimme käytettävyyden teoriaa. Teoria määrittelee käytettävyyden muodostuvan seuraavista osatekijöistä: omaksuttavuus, tehokkuus, muistettavuus, luotettavat tulokset ja tyytyväisyys. Jaoinme kerätyn aineiston näiden osatekijöiden alle teorian mukaisesti.

Toteutimme teorialähtöisen aineiston analyysin käsittelemällä aineistolähteitä kahtena eri analyysinä: kyselylomakkeen vastaukset ja koulutuksissa kertynyt materiaali erillisinä. Kopioimme kyselylomakkeen vastaukset yhteen word-tiedostoon ja kokosimme koulutuspäivien muistiinpanot ja Padlet-kyselyn vastaukset omiksi word-tiedostoiksi. Näistä tiedostoista toteutimme analyysit ensin kummankin opinnäytetyöntekijän itsenäisenä työskentelynä. Kumpikin luokitteli kerätyt aineistot käytettävyyden ja kulttuurisen soveltuvuuden teorioiden mukaisesti. Luokittelimme aineiston omaksuttavuuden, tehokkuuden, muistettavuuden, luotettavuuden, tyytyväisyyden ja kulttuurisen soveltuvuuden luokkien alle. Hyödynsimme näitä luokkia yläotsikkoina, joiden alle liitimme kerättyä aineistoa. Tämän jälkeen tarkastelimme molemmat erikseen jaottelua ja etsimme yhtäläisyyksiä sekä pienempiä luokkia. Kirjoitimme vielä erikseen havainnot auki jokaisesta luokasta, jonka jälkeen vertailimme tehtyjä analyyseja ja etsimme analyyseista yhtäläisyyksiä ja eroja. Lopuksi yhdistimme yhdessä molempien analyysien tulokset.

7.3 Kyselylomakkeen avulla kerätyn aineiston analyysin tulokset

Opinnäytetyössämme kyselylomakkeella oli aineistonkeruumenetelmistä suurin painoarvo. Analyysin tulokset olemme jaotelleet käytettävyyden teorian ja kulttuurisen soveltuvuuden luokkien mukaisesti.

Lähetimme kyselylomakkeen kahdelletoista toimintaterapeutille, joista kahdeksan vastasi kyselyyn. Heistä neljä oli käyttänyt AWP:n englanninkielistä versiota aiemmin työssään ja yksi heistä myös AWP:n aiempaa suomenkielistä versiota pilottikokeilussa. Kellään vastaajista ei ollut aiempaa kokemusta AWC:n käytöstä.

"Olen käyttänyt sekä englanninkielistä että aiempaa käännösversiota AWP:stä. Useita kymmeniä kertoja. Sen tarkempaa määrää en osaa sanoa. AWC oli ihan vieras."

AWP:n englanninkielistä versiota käyttäneet kertoivat kaikki käyttäneensä sitä työssään usein ja kaksi heistä käytti versiota viikoittain. Muista työkyvyn arviointimenetelmistä vastaajat olivat käyttäneet mm. seuraavia menetelmiä: WRI, WEIS, DOA ja AMPS. WRI:tä oli käytetty eniten, kaikki vastaajat olivat käyttäneet sitä usein tai satunnaisesti. Koulutuksen jälkeen noin kahden kuukauden ajan vastaajista kaksi oli käyttänyt työssään AWP-FI:tä yli kymmenen kertaa, ja kaksi vastaajaa 2-4 kertaa. Vastaajista neljä ei ollut vielä käyttänyt AWP-FI:tä ollenkaan. Vastaajista kuusi oli käyttänyt AWC-FI -arviointimenetelmää työssään 2-4 kertaa ja kaksi vastaajaa ei ollenkaan.

"AWP-FI: useamman viikon ajan 3-5 potilaan kohdalla/vko. AWC-FI: koulutuksessa 3x ja oman arviointiryhmän tehtävän osalta pisteytys kertaalleen."

"Koska tutkimuslupa tuli niin myöhään, en ole tätä versiota päässyt vielä käyttämään."

Omaksuttavuus

Suurin osa vastanneista koki osaavansa käyttää arviointimenetelmiä kyselylomakkeeseen vastatessaan. Kolme vastaajista koki osaavansa käyttää sekä AWP-FI:tä että AWC-FI:tä koulutuksen jälkeen hyvin. Kolme vastasi osaavansa käyttää molempia menetelmiä kohtuullisesti, mutta kaipaa vielä paljon harjoittelua. Yhdellä heistä oli pisteytyksen suhteen epävarma olo. Kaksi vastaajista sanoi osaavansa käyttää AWP-FI:tä, mutta ei AWC-FI:tä.

"Harjoittelen vielä käyttöä, osaaminen on kohtuullinen jo."

Kysyttäessä oliko muiden arviointimenetelmien aiemmasta käytöstä apua AWP-FI:n ja AWC-FI:n omaksumisessa, viidelle vastaajalle niistä oli ainakin jossain määrin apua. Ihmimilliseen toiminnan malliin pohjautuvien ja havainnointiin perustuvien työkyvyn arviointimenetelmien aiempi käyttö nähtiin etuna AWP-FI:n ja AWC-FI:n omaksumisessa. Yhden vastaajan mielestä muista menetelmistä ei ollut apua ja yksi vastaaja koki muiden menetelmien aiemman käytön häiritsevän AWP-FI:n ja AWC-FI:n omaksumista. Erityisesti englanninkielistä AWP-menetelmää käyttäneet kokivat sen helpottaneen suomenkielisten arviointimenetelmien käyttöönottoa.

”Koen, että osaan käyttää ko. menetelmiä. Huomaan, että AMPS:n käyttö antaa eväitä myös tähän.”

”Ei ole ollut apua, koska WRI on haastattelumenetelmä. Toki taustateoria on sama, joka auttaa käsitteiden omaksumisessa jossain määrin.”

Käsikirjat ja pisteytyslomakkeet koettiin selkeiksi ja niiden tiiviin muodon koettiin helpottavan käyttöönottoa. Vastauksissa tuli esiin, että moni oli ottanut arviointimenetelmät työssään käyttöön, vaikkei kokenut osaavansa niitä kunnolla vielä käyttää.

”AWP:n käyttö sujuu. AWC:n käyttöä vaihtelevissa ympäristöissä ja tilanteissa en pääse kliinisessä työssäni harjoittelemaan.”

Tehokkuus

Arviointimenetelmien tehokkuuden selvittämiseksi kysyimme toimintaterapeuteilta, miten AWP-FI- ja AWC-FI-arviointimenetelmien käyttö on vaikuttanut heidän ajankäyttönsä ja työskentelytapoihinsa. Viisi vastaajaa koki, että menetelmät ovat helpottaneet tietojen jäsentämistä. Kolme vastaajaa koki menetelmien helpottavan lausunnon kirjoittamista. Kolme vastaajaa koki menetelmien helpottavan havainnointia. Ajankäyttö ei uusien menetelmien opetteluun vuoksi ole vielä vähentynyt, mutta tietojen jäsentäminen on nopeutunut käsitteistön ansiosta. Yksi vastanneista toi kuitenkin esille käsitteiden käytön lausunnossa tekevän lausunnoista liian pitkiä.

”Mielestäni AWP-FI ja AWC-FI auttava kuvaamaan potilaan tilannetta ja helpottavat lausunnon kirjoittamista. Näin alkuun niiden käyttö on kuitenkin työlästä, ja vie aikaa. Tulosten jäsentäminen lausuntoon vie myös melko paljon tilaa (tai sitten en osaa vielä tehdä tätä tiiviisti..)”

Tehokkuuden selvittämiseksi kysyimme myös missä työtehtävissä toimintaterapeutit käyttävät AWP-FI- ja AWC-FI-käsikirjoja apunaan. Kuusi vastaajaa sanoi käyttävänsä käsikirjoja eniten pisteytyksessä ja neljä vastaajaa lausunnon kirjoittamisen apuna. Neljä vastaajaa koki käsikirjojen auttavan myös kokonaiskuvan saamiseen asiakkaasta sekä palautteen antamisessa asiakkaalle ja muulle työryhmälle. Yksi vastanneista koki arviointimenetelmän havainnollistavan toiminnan vaatavuustasoa ja käytti tätä haastavuuden säätelyyn.

”Tehtävän vaatavuustasoa arvioitaessa olen käyttänyt käsikirjaa, jolla varmistan olevani oikealla tiellä.”

Muistettavuus

Arviointimenetelmien muistettavuuteen, kun aikaa on kulunut edellisestä käyttökerrasta, saimme kaksi vastausta. Toisessa vastauksessa tuotiin esiin, että käsitteet täytyy palauttaa mieleen jokaisella käyttökerralla ja toisessa vastauksessa yleisesti, että käyttö on vielä jokaisella käyttökerralla haastavaa.

Luotettavat tulokset

Vastaajat kokivat arviointimenetelmien tulosten olevan kohtalaisen luotettavia, mutta saatujen tulosten luotettavuuteen vaikuttavat vastaajien mukaan asiakkaan ja arvioijan vireytys, vuorovaikutus sekä työtehtävän soveltuvuus arviointiin.

”Mitä harjaantuneempi menetelmien käyttäjä on, sitä luotettavimmat tulokset todennäköisesti ovat. Koska havainnot ja pisteytys ovat kuitenkin aina yksittäisen ihmisen tekemiä, on tuloksiin aina suhtauduttava varovaisesti.”

Luotettavuutta heikentävät vastaajien mukaan ympäristön mahdolliset häiriötekijät, havaintoon perustuminen, yksittäisen ihmisen tekemät havainnot ja pisteytys sekä AWP-FI:n ja AWC-FI:n käyttäminen ainoana työkyvyn arvioinnin välineenä. Kaksi vastaajista koki pisteytyksessä olevan liian paljon tulkinnanvaraa. Yhden vastaajan mielestä luotettavia tuloksia AWC-FI- arviointimenetelmällä voi saada arvioinnin tapahtuessa aidossa työtilanteessa.

Luottamusta AWP-FI- ja AWC-FI-arviointimenetelmiin vahvistavat kahdeksan vastaajan mukaan pisteytykseen ja havainnointiin varattu aika, havaintojen kirjaaminen tarkasti tarpeeksi isoon kirjaustilaan, harjaantunut arvion tekijä sekä arviointitilanteen videoiminen ja videon tarkastelu. Lisäksi pisteytyslomakkeiden käyttö vahvisti huomaamaan erot asiakkaan toiminnassa eri kerroilla sekä auttoi asiakkaan vahvuuksien ja kehitettävien kohteiden selvittämisessä.

Kaksi kyselyyn vastannutta toimintaterapeuttia koki saavansa AWP-FI:n ja AWC-FI:n avulla tarvitsemansa tiedon työkyvyn arviointiin. Toinen heistä mainitsi vain AWP-FI:n ja toinen molemmat arviointimenetelmät. Kuusi vastaajaa toi esiin, että tarvitsee muita työkyvyn arviointimenetelmiä rinnalle saadakseen riittävästi tietoa työkyvyn arviointiin. Tietoja, joita vastaajat kaipaivat muita arviointimenetelmiä käyttämällä, olivat psyykkisten taitojen strukturoidumpi havainnointi, vuorovaikutuksen merkitys työtilanteessa, asiak-

kaan oma kokemus kuvattuna sekä somatiikan puolella tarkempi tieto yläraajojen motorisista valmiuksista/taidoista. Kaksi vastaajaa koki AWC-FI arvioinnin turhaksi, jos asiakkaalla ei ole työpaikkaa tai työpaikalle ei pääse tekemään arviota. Yksi vastanneista toi esille, ettei oikein tiedä missä ympäristössä voisi hyödyntää AWC-FI arviointimenetelmää.

”Lähinnä AWC:n kohdalla miten tarkoituksenmukaista on käyttää muussa toiminnassa kuin varsinaisessa työtehtävässä? Hyödyn saisi luotettavasti menetelmällä lähinnä henkilön aidossa työtilanteessa.”

Kaikkien vastanneiden mielestä asiakkaan haastattelu on tarpeen työkyvyn arvioinnissa ja niihin suurin osa käyttää WRI- ja/tai WEIS-arviointimenetelmiä. Myös asiakkaan itsearviointimenetelmät (esim. OSA, COPM), osallistumista mittaavat menetelmät, motorisia toimintoja mittaavat menetelmät (AMPS), yläraajatestit sekä viestintä- ja vuorovaikutustaitoja mittaavat menetelmät (ACIS) koettiin tarpeellisiksi menetelmiksi AWP-FI- ja AWC-FI -arviointimenetelmien lisänä työkyvyn arvioinnissa.

”Menetelmät tuovat tärkeää tietoa, mutta eivät toki yksin riitä kuvaamaan työkykyä. Niiden avulla ei saada mm. potilaan omaa kokemusta kuvattua. Somatiikan puolella tarvitaan usein myös tarkempaa informaatiota yläraajojen motorisista valmiuksista/taidoista.”

Tyytyväisyys

Toimintaterapeuttien tyytyväisyydestä AWP-FI ja AWC-FI arviointimenetelmiin saimme tietoa kysymällä heidän ennakoasenteistaan ja odotuksistaan menetelmiä kohtaan, arviointimenetelmien käsikirjojen ja pisteytyslomakkeiden selkeydestä sekä aikovatko vastaajat käyttää menetelmiä jatkossa ja suositella niiden käyttöä.

Ennakoasenteisiin ja odotuksiin liittyvään kysymykseen vastasi viisi toimintaterapeuttia, joista yksi odotti helppokäyttöisyyttä suomenkielisen version myötä, kolmessa vastauksessa odotettiin uusia arviointimenetelmiä työkyvyn arviointiin ja kolmessa vastauksessa parannuksia työkäytäntöihin ja arvioinnin jäsentelyyn ja jämäkkyyteen.

Kyselylomakkeen vastauksista kävi ilmi, että kaikki aikovat käyttää työssään ainakin toista arviointimenetelmistä jatkossa ja kuusi vastanneista olisi valmis suosittelemaan menetelmiä myös muille toimintaterapeuteille käytettäväksi. Yksi vastanneista koki, että menetelmät olisi hyvä lisätä toimintaterapeuttipiskelijöiden opintokokonaisuuksiin.

Kaksi vastanneista oli epävarma AWC-FI-arviointimenetelmän käytöstä työssään jatkossa. Tähän vaikuttavia tekijöitä olivat AWC-arviointimenetelmän tuloksien oikeellisuuden kyseenalaistaminen arviointiympäristön ollessa eri kuin asiakkaan oikea työympäristö sekä yhden vastaajan epävarmuus siitä, missä ympäristössä menetelmää voisi ylipäätään käyttää.

”Aion käyttää ja suosittelen myös muille. Olemme kertoneet täällä meidän yksikössä koulutuksestamme ja myös muut ammattiryhmät ovat tästä kiinnostuneita. Lisää varmasti jälleen myös yhteistyötä.”

”AWP:tä varmasti. AWC:n käyttö epävarmaa, koska arviointimenetelmä yleensä sama, jolloin pisteytystä ei tarvita. Mutta jos jostain syystä pääsisi seuraamaan pt varsinaista työtä, niin silloin olisi käytössä. Suosittelen ehdottomasti muillekin.”

Kysymykseen arviointimenetelmien käsikirjojen ja pisteytyslomakkeiden selkeydestä vastasivat kaikki toimintaterapeutit ja heistä neljä piti käsikirjoja ja lomakkeita melko selkeinä. Käsikirjoihin kaivattiin asiakasesimerkkejä ja pisteytyslomakkeisiin enemmän muistiinpanotilaa, jotka selkeyttäisivät pisteytyksen tekoa. Kaksi vastaajaa koki pisteytyksen arviointiasteikossa olevan tulkinnan varaa ja he kaipasivat kriteerien selkeyttämistä. Yksi vastanneista kertoi tyytymättömyydestä AWP-FI käsikirjaan verrattuna alkuperäiseen versioon ja koki alkuperäisen käsikirjan olevan kattavampi. Yksi vastaaja taas koki tiiviissä muodossa olevien käsikirjojen lisäävän käytettävyyttä.

”Joo käyttöön tulee ja voin suositella, mutta toivon että perehtyvät myös ensin alkuperäiseen versioon, koska nykyisessä muodossa käsikirja ei ole kattava.”

Kulttuurinen soveltuvuus

AWP-FI ja AWC-FI – työkyvyn arviointimenetelmien kulttuurista soveltuvuutta kysyttäessä, saimme kuusi vastausta, joista viiden mielestä arviointimenetelmien kaikki kohdat soveltuvat suomalaiseen työkyvyn arvioinnin kulttuuriin. Yksi vastaaja toi esiin, että sairaalaympäristö asettaa rajoitteita sille, millaisia työtehtäviä on mahdollista simuloida. Hänen mukaansa toimintaterapeutin todelliset työpaikkakäynnit ovat harvinaisia.

Käsitteistö koettiin opetteluvaiheessa jokseenkin hankalaksi ja se vaati palaamista ja tarkennusta jokaisella käyttökerralla. Yhden vastaajan mielestä ”Motoriset taidot” AWC-FI arviointimenetelmässä vaati määritelmän tarkistamista. Kaksi vastaajaa koki hankalaksi

ymmärtää käsitteen ”mukautuminen” AWP-FI- ja AWC-FI-pisteytyslomakkeessa prosessaalisten taitojen kohdalla. Lisäksi pisteytyslomakkeen määritelmät ”PT=Puuttuu tietoja” ja ”EA=Ei ajankohtainen” jäivät yhdelle vastaajalle epäselviksi. Kaksi kyselylomakkeeseen vastanneista ei kokenut arviointimenetelmien lomakkeissa tai käsikirjoissa olevan hankalia sanoja tai niissä olevia käsitteitä haastavaksi. Nämä vastaajat olivat käyttäneet aiemmin AWP-arviointimenetelmän englanninkielistä versiota, joka saattoi vaikuttaa käsitteiden ja termien ymmärrykseen.

”Mukautuminen on hieman hankala kohta. Sitä täytyy monesti pysähtyä miettimään keskimääräistä enemmän.”

7.4 Koulutuspäiviltä kerätyn aineiston analyysin tulokset

Yhdistimme analyysin tuloksissa koulutuspäiviltä kerätyt aineistot (muistiinpanot ja Padlet-kysely). Analyysin tulokset olemme jaotelleet käytettävyyden teorian ja kulttuurisen soveltuvuuden luokkien mukaisesti.

AWP-FI- ja AWC-FI- koulutuspäivät järjestettiin kolmipäiväisinä Metropolia Ammattikorkeakoulussa. Kouluttajina toimivat Janett Halonen, Jari Pihlava ja Riitta Keponen. Arviointimenetelmien koulutukseen sisältyi ennakkotehtävä ja jokaisella koulutuskerralla tehtiin pisteutysharjoitus videolla esitetyn asiakasesimerkin avulla. Kouluttajat keräsivät toisena ja kolmantena koulutuspäivänä tehtyjen videoharjoitusten pisteytyslomakkeet aineistoksi menetelmien psykometristen ominaisuuksien ja validiteetin tutkimukseen. Koulutukseen osallistui 22 toimintaterapeuttia eri organisaatioista.

Osallistuimme koulutuspäiviin ja kirjoitimme molemmat muistiinpanoja koulutuspäivien aikana käydyistä keskusteluista. Lisäksi hyödynsimme koulutuspäivillä toteutetun Padlet-kyselyn vastauksia. Koulutukseen osallistujat vastasivat kyselyyn pareittain. Näin ollen tuomme analyysissä esiin toimintaterapeuttien näkemyksiä AWP-FI- ja AWC-FI-arviointimenetelmien käsikirjoista ja pisteytyslomakkeista ilman, että aineiston tuloksia voidaan pitää kaikkien koulutukseen osallistuneiden näkemyksinä.

Omaksuttavuus

Koulutukseen osallistuneet toimintaterapeutit kokivat käsikirjat lyhyiksi ja ytimekkäiksi, mikä helpotti käyttäjien menetelmien opettelua. He kokivat arviointimenetelmät helpoiksi ja nopeiksi ottaa käyttöön ja käyttää. Arviointimenetelmien omaksuttavuutta helpottaviksi tekijöiksi toimintaterapeutit mainitsivat aiemman kokemuksen englanninkielisestä AWP

arviointimenetelmästä, muista MOHO-pohjaisista arviointimenetelmästä sekä Melba-arviointimenetelmän käytöstä. Lisäksi yksi koulutukseen osallistuja toi esille, että tuttu toimintaterapian alan käsitteistö ja termistö helpotti menetelmien käyttöönottoa. Koulutuspäivien aikana esitetyt videot sekä keskustelut kollegoiden ja opettajien kanssa koettiin myös omaksumista helpottaviksi tekijöiksi. AWC-käsikirjan arviointiasteikko koettiin helpommin ymmärrettäväksi kuin AWP-käsikirjan asteikko.

”Arviointimenetelmät ovat helppoja ja nopeita käyttää.”

”Helposti käytettävä, nopeasti otettavissa käyttöön.”

Tehokkuus & muistettavuus

Koulutukseen osallistuneet kokivat arviointimenetelmien käytön tehokkaaksi, kun arvioinnissa pisteytetään ensin AWC-FI-pisteytyslomake. Arviointimenetelmien mukana tuleva toiminnan analyysi tehostaa heidän mukaansa AWP:n markkinointia työyhteisössä ja lausuntoon saa painoarvoa, kun voi lausunnossa kertoa menetelmien käytöstä. AWP-FI- ja AWC-FI-arviointimenetelmien muistettavuudesta mainittiin, että ne voivat sekoittua muihin samantyyppisiin arviointimenetelmiin.

Luotettavat tulokset

Arviointimenetelmien luotettavia tuloksia vahvasti toimintaterapeuttien mielestä se, että arviointimenetelmien avulla arviointia voidaan selkeyttää ja kohdentaa ja saadaan näin sanoja lausuntoihin. MOHO-pohjaiset arviointimenetelmät nähtiin käyttökelpoisina ja ne tarjoavat tarpeellista ja kokonaisvaltaista näkökulmaa työkyvyn arviointiin, kun mukana on ympäristön ja osallistumisen näkökulmat, ei pelkät valmiudet ja suoritukset. Asiakkaan työtehtävien vaativuudesta sai toimintaterapeuttien mielestä arviointimenetelmien avulla realistisemmän kuvan. He kokivat tärkeäksi asiakkaan mukanaolon työtehtävän valinnassa. Luotettavuuden vahvistavina tekijöinä nähtiin myös, että arviointimenetelmät lisäävät toiminnan analyysin hyödyntämistä ja helpottavat asiakkaan tilanteen esittämistä omalle työyhteisölle.

Koulutukseen osallistuneet kokivat arviointimenetelmien lisäävän vertailtavuutta kuntoutuksen suunnittelussa. Ne tuovat kilpailutuksessa yrittäjänä toimivalle toimintaterapeutille uskottavuutta ja luotettavuutta. Tulosten luotettavuutta toimintaterapeutit kokivat

lisäävän tulosten yhdistämisen useammasta työtehtävästä tehdystä arvioinnista ja muiden arviointivälineiden käytön AWP-FI:n ja AWC-FI:n rinnalla.

Usea koulutuspäiviin osallistuja ilmaisi luotettavia tuloksia heikentäviksi tekijöiksi AWP-käsikirjan ja -pisteytyslomakkeiden tulkinnanvaraisuuden. He kokivat AWP:n pisteytyskriteeristön suppeaksi ja jättävän paljon tulkinnan varaa arvioijalle.

”Arviointiasteikon skaala on suppea ja korostaa suoriutumisen epäonnistumista/puutteellisuutta. Vahvuusnäkökulma?”

”Mielestäni pisteytyksissä ja niiden kriteereissä on paljon tulkinnan varaa.”

Toimintaterapeutit kyseenalaistivat AWC-lomakkeessa, että antaako arviointi väärän kuvan tehtävän vaativuudesta, kun tehtävää ei verrata mihinkään muihin tehtäviin. He pohivat pitäisikö käsikirjassa tuoda esille, mitä menetelmä ei kykene arvioimaan. He kokivat luotettavuutta heikentävän myös simuloitun tilanteen, kun se ei välttämättä kohtaa asiakkaan työtehtävän kanssa tai kun simuloitussa tilanteessa ei välttämättä tule yhtä paljon häiriötekijöitä kuin oikeassa työtilanteessa. Esille nousi lisäksi olisiko toimintaterapeutin vastaanotolla mahdollisuutta tehdä asiakkaan työympäristön arviointia, jos organisaatiosta löytyisi erilliset tilat tätä tarkoitusta varten. Toimintaterapeutit pohtivat arvioijan roolin ja läsnäolon vaikuttavan arviointimenetelmällä saatujen tulosten luotettavuuteen.

Tyytyväisyys

Toimintaterapeutit kokivat arviointimenetelmien olevan käyttökelpoisia ja tuovan kokonaisvaltaista näkökulmaa työkyvyn arviointiin. Osa koulutukseen osallistuneista toi esiin näkemyksen, ettei AWP ole täysin kattava arviointimenetelmä työsuoritukseen vaikuttavien tekijöiden arviointiin. Etenkin psykiatrian näkökulmasta nähtiin tarvetta havainnoida myös muita toiminnallisen suoriutumisen osa-alueita, kuten yksilöllinen toimintatapa, psyykkisen tilan ja tunteiden säätelykyky, toiminnallinen identiteetti, itsereflektio jne.

AWP-FI-käsikirjaan tyytyväisyyttä lisääviä tekijöitä olivat koulutukseen osallistuneiden mielestä selkeys, lyhyys ja ytimekkyys. He olivat tyytyväisiä pisteytyslomakkeiden visuaaliseen ulkoasuun ja pitivät lomakkeita selkeinä. Koulukseen osallistujat kokivat arviointimenetelmien selkeyttävän arviointia ja antavan käsitteistöä lausuntojen kirjoittamiseen. AWP-FI:n ja AWC-FI:n avulla ajateltiin saatavan todistetta oman työn uskottavu-

desta. He pitivät AWP-käsikirjan arviointiasteikon verrattavuutta AWC:n asteikkoon hyvänä asiana ja arvostivat arviointimenetelmissä käytettyä toimintaterapian termistöä ja käsitteistöä. Osa koulutuksessa olleista kommentoi käsikirjojen olevan liian suppeita ja he kaipasivat niihin lisää käytännön esimerkkejä sekä käytännönläheisiä ohjeita.

Toiveeksi koulutuksessa nousi myös AWP-FI ja AWC-FI käsikirjojen yhdistäminen yhdeksi käsikirjaksi. Lisäksi koulutukseen osallistuneet kaipasivat graafista yleiskatsausta pisteytyslomakkeisiin yhteenvedon selkiyttämiseksi. AWC-pisteytyslomakkeessa työtehtävän kuvaukselle oli koulutukseen osallistuneiden mielestä varattu liian pieni tila ja molempien arviointimenetelmien pisteytyslomakkeisiin kaivattiin muistiinpanoille lisää kirjoitustilaa. Osa koki arvioinnissa muistiinpanot pisteytystä tärkeämmiksi.

Pisteytyksessä toimintaterapeuteille aiheutti tyytymättömyyttä asteikon tulkinnanvaraisuus ja asiakkaan haasteiden korostuminen. Osa olisi halunnut tuoda esille enemmän vahvuusnäkökulmaa. Osa taas kommentoi arviointimenetelmien tuovan hyvin voimavarat esille ja vahvuuksien hahmottuvan myös paremmin asiakkaalle itselleen arviointimenetelmien yhteenvedon kautta. Toimintaterapeutit kaipasivat AWP-lomakkeen pisteytyskriteereihin selkiyttämistä, sarakkeissa on liikaa tekstiä. Lisäksi he toivoivat eri arviointikertojen kirjaamista samalle lomakkeelle vertailun helpottamiseksi.

Osalle toimintaterapeuteista tyytymättömyyttä arviointimenetelmien käytössä herätti se, että simuloitu tilanne ei kohtaa asiakkaan oikean työtilanteen kanssa. Heitä mietitytti voiko työtehtävän suorituksen tehokkuutta mitata, ellei tiedossa ole työtehtävään varattua aikaa.

Kulttuurinen soveltuvuus

Koulutuspäiviin osallistuneet nostivat arviointimenetelmien käsitteissä ja termeissä esiin joitain sanoja, joihin he kaipasivat selvennystä. AWP-FI-lomakkeen pisteytyskriteereissä mainittu ”ei tavoitteellinen” ja ”epäpätevä suoritus” -käsitteet aiheuttivat eniten hämmennystä ja ne koettiin epäselviksi usean toimintaterapeutin kommentoissa. AWP-FI pisteytyskriteeristöissä epäpätevän suorituksen kuvaukset koettiin ongelmallisiksi ja viittaavan enemmän hylättyyn suoritukseen.

Toimintaterapeutit kaipasivat termien ”tavoitteellisuus” ja ”tehokkuus” sekä ”tulos, jota ei voida hyväksyä” avaamista. Lisäksi sana ”kohtuullinen” koettiin epäselväksi. He pohtivat

"Motoristen taitojen liikkuvuus" -kohdassa tarkoitetaanko yläraajaa, kun puhutaan kädestä ja prosessuaalisten taitojen kohdalla onko sanavalinta "psykkinen energia" tarkoituksenmukainen. "Fyysinen viestintä ja vuorovaikutus" käsitteenä oli osalle koulutukseen osallistuneista hankala ymmärtää ja siihen kaivattiin lisäselvennystä.

Toimintaterapeuttien mielestä arviointimenetelmien käyttöön vaikuttivat myös oman organisaation tilojen asettamat rajoitteet. He pitivät tärkeänä arvioinnin toteutumista asiakkaan työpaikalla, mikä voi olla haasteellista esimerkiksi asiakkaan ollessa pitkällä sairaalalla tai toimintaterapeutin työpaikan tai työajan rajoittaessa työpaikkakäyntejä.

7.5 Opinnäytetyön tuotos "Vastauksia usein kysytyihin kysymyksiin"-osio

Opinnäytetyömme aineiston pohjalta toinen yhteistyökumppaneistamme, Metropolia Ammattikorkeakoulun tutkijaryhmä, pyysi meitä tekemään AWP-FI- ja AWC-FI-käsikirjoihin "Vastauksia usein kysytyihin kysymyksiin"-osion (liite 1).

Tuotos syntyi opinnäytetyömme analyysien pohjalta ja koostui koulutuspäivien aikana esiintyneistä kysymyksistä sekä kyselylomakkeen vastauksista. Huomioimme tuotoksen tehdessämme muistiinpanoja koulutuspäiviltä ja laatiessamme sähköistä kyselylomaketta aineiston keruuta varten. Esimerkiksi kyselylomakkeelle muotoilimme kysymyksen: Millaisia kysymyksiä sinulle heräsi AWP-FI ja AWC-FI arviointimenetelmien käyttöönoton ja käytön aikana?

Kokosimme opinnäytetyön analyysien teon jälkeen kaikissa aineistoissa (kyselylomakkeen vastaukset, koulutuspäivien muistiinpanot ja Padlet-kysely) esiintyneet kysymykset erilliselle word-tiedostolle ja siirsimme usein toistuvat ja samankaltaiset kysymykset viereysten. Valitsimme kysymyksistä useimmiten esiintyneet. Kysymysten valitsemisen jälkeen etsimme niihin vastauksia AWP:n englanninkielisestä käsikirjasta sekä AWP-FI- ja AWC-FI-käsikirjoista. Hyödynsimme vastauksissa myös arviointimenetelmien käyttäjäkoulutuksessa saamaamme tietoa. Vastauksissa hyödynsimme ACIS-FI- ja VQ-FI-käsikirjojen "Vastauksia usein kysytyihin kysymyksiin"-osioita ja otimme niistä mallia.

Kaikkiin kysymyksiin emme löytäneet vastauksia, joten tuotos jää edelleen työstettäväksi Metropolia Ammattikorkeakoulun tutkijaryhmälle. Kysymykset, joihin emme löytäneet vastausta, listasimme "Vastauksia usein kysytyihin kysymyksiin"-liitteen loppuun. Kysymyksiä olivat: Kumpi arviointi kannattaa tehdä ensin AWC vai AWP?, Mitä tarkoittaa pisteytyskriteeri ei tavoitteellinen?, Miten pisteytän osion prosessuaaliset taidot kohdan 10

”mukautuminen”? ja Voiko arviointimenetelmiä käyttää asiakkaan opiskeluvalmiuksien arviointiin? Opinnäytetyömme tuotos ”Vastauksia usein kysytyihin kysymyksiin”-osio toimii ehdotuksena jatkotyöskentelylle.

8 Lopuksi

Tämän opinnäytetyön tavoitteena oli kyselylomakkeen ja koulutuspäivien aikana kerätyn materiaalin avulla kartoittaa Ruotsissa kehitettyjen AWP ja AWC työkyvyn arviointimenetelmien suomenkielisten käsikirjojen ja lomakkeiden tutkimusversioiden käytettävyyttä ja kulttuurista soveltuvuutta.

Tämä opinnäytetyö oli osittain jatkoa vuonna 2016 tehtyyn opinnäytetyöhön *Assessment of Work Performance 2.0 -työkyvynarviointimenetelmän ensimmäinen suomennos ja käyttökokeilu*, jossa tehtiin käyttäjäkysely käsitteiden ja sanojen ymmärrettävyydestä ryhmähaastattelun avulla. Raakasomennoksen jälkeen on arviointimenetelmien suomennos takaisin käännetty, ja sen mukaan niihin on tehty tarkennuksia ja korjauksia. Opinnäytetyömme oli osa Metropolia Ammattikorkeakoulun ja Linköpingin yliopiston yhteistyössä tekemää tutkimustyötä ja keskittyi arviointimenetelmien käytettävyyteen ja kulttuuriseen soveltuvuuteen suomalaisessa toimintaterapian arviointityössä.

Opinnäytetyö toteutettiin teorialähtöistä laadullista aineiston analyysia käyttäen. Analysoitava aineisto koostui toimintaterapeuteille Metropoliaassa järjestetyssä AWP-FI ja AWC-FI työkyvyn arviointimenetelmien käyttäjäkoulutuksessa tehdyistä muistiinpanoista ja toteutetusta Padlet-kyselystä sekä koulutukseen osallistuneille HUSissa työskenteleville toimintaterapeuteille lähetetyn kyselylomakkeen vastauksista.

HUSin toimintaterapeuteille lähetetty kyselylomake laadittiin Nielsenin (1993) käytettävyyden teoriaan ja kulttuurisen soveltuvuuden teorian perustuen. Nielsenin teoriassa käytettävyys määritellään viiden eri osatekijän kautta (omaksuttavuus, tehokkuus, muistettavuus, luotettavat tulokset ja tyytyväisyys), joiden avulla kyettiin muodostamaan arviointimenetelmiin liittyviä kysymyksiä. Nielsenin teoria on alun perin luotu tietokoneohjelmien ja -järjestelmien käytettävyyden kehittämistä ja arviointia varten, joten toimintaterapeuttien työkyvyn arviointimenetelmien käytettävyyden analyysissa sovelsimme teoriaa jonkin verran. Teorian soveltaminen saattoi vaikuttaa saatujen tulosten luotettavuuteen.

Kerätystä aineistosta nousi esiin, että AWP-FI- ja AWC-FI-käsikirjat ja pisteytyslomakkeet koettiin selkeiksi ja sopivan lyhyiksi omaksua. Käsikirjojen omaksuttavuutta ja käyttöä helpottivat aiempi kokemus englanninkielisestä AWP arviointimenetelmästä

sekä muista Inhimillisen toiminnan malliin (MOHO) pohjautuvista ja havainnointiin perustuvista työkyvyn arviointimenetelmistä. Tällä hetkellä on käynnissä suomenkielisten MOHO-pohjaisten arviointimenetelmien WRI ja WEIS mittausominaisuustutkimus. Havainnointiin perustuvia toimintaterapeuttien arviointimenetelmiä on suomennettu useita, kuten esimerkiksi VQ-FI ja ACIS-FI.

Toimintaterapeutit kokivat, että AWP-FI- ja AWC-FI- arviointimenetelmien käyttö on helpottanut työkäytäntöjä, kuten tietojen jäsentämistä, lausunnon kirjoittamista ja havainnointia. Toisaalta arviointimenetelmät olivat olleet käytössä niin lyhyen aikaa, että menetelmien opetteluun oli mennyt aikaa ja käyttö oli sen vuoksi ollut jokseenkin työlästä.

Toimintaterapeuttien lyhyt arviointimenetelmien käyttöaika ja opetteluvaiheen keskenräisyys opinnäytetyön aineistonkeruuhetkellä vaikuttivat siihen, ettei arviointimenetelmien muistettavuudesta saatu tarpeeksi aineistoa. Tämä vaikutti myös siihen, että arviointimenetelmien tehokkuudesta saatiin vain vähän aineistoa. Näin ollen käyttäjien arviointimenetelmän tehokasta käyttöä sekä arviointimenetelmien muistettavuutta oli haasteellista arvioida.

Arviointimenetelmillä saatujen tulosten koettiin olevan kohtalaisen luotettavia, joskin pisteytyskriteeristön tulkinnanvaraisuus, yksittäisen arvioijan tekemät havainnot ja AWP-FI:n ja AWC-FI:n käyttö ainoana työkyvyn arvioinnin välineinä koettiin heikentävän luotettavuutta. Luotettavia tuloksia vahvistivat toimintaterapeuttien mielestä asiakkaan haastattelu arvioinnin lisänä sekä arvioijan kokemus ja arviointitilanteen videoiminen.

Arviointimenetelmien koettiin olevan käyttökelpoisia ja tuovan kokonaisvaltaista näkökulmaa työkyvyn arviointiin. Suurin osa toimintaterapeuteista oli tyytyväisiä AWP-FI- ja AWC-FI-käsikirjojen sisältöön ja pisteytyslomakkeisiin. Kaikki kyselylomakkeeseen vastanneet aikovat käyttää ainakin toista arviointimenetelmää jatkossa ja suurin osa suosittelee niitä myös muille.

Arviointimenetelmien kaikkien kohtien katsottiin soveltuvan suomalaiseen työkyvyn arvioinnin kulttuuriin. Jotkin käsitteet ja termit koettiin kuitenkin hankaliksi ja niihin kaivattiin selvennystä. Käsitteistä eniten hämmennystä aiheuttivat AWP-lomakkeen pisteytyskriteereissä mainitut ”ei-tavoitteellinen suoritus” ja ”epäpätevä suoritus” sekä taidoissa ”fyysinen viestintä ja vuorovaikutus”.

Analysoimamme aineiston luotettavuuden arviointiin käytimme Creswell (2007) ja Eriksson (2008) laadullisen tutkimuksen arvioinnin luotettavuuskriteereitä, joita ovat vahvistettavuus, arvioitavuus/dokumentaatio, tulkinnan ristiriidattomuus, luotettavuus (tutkitun kannalta) ja saturaatio (Kananen 2014: 151 mukaan).

Eri aineistonkeruun lähteistä saaduilla saman kaltaisilla tuloksilla saadaan vahvistusta esitetyille tulkinnalle (Kananen 2014: 152). Analyysimme tulosten luotettavuutta vahvistavia tekijöitä olivat aineistonkeruun erilaiset menetelmät: kyselylomake, muistiinpanot sekä kirjalliset Padlet-kyselyn vastaukset.

Teimme aineiston analyysia kolmesta eri aineistosta: koulutuspäivien materiaalista (muistiinpanot ja Padlet-kyselyn vastaukset) ja kyselylomakkeella saaduista vastauksista. Toteutimme molemmat aineiston analyysit kesällä 2018. Eri aineistolähteiden analyysien luotettavuutta olisi lisännyt, jos ne olisi toteutettu pidemmällä aikavälillä toisistaan: koulutuksissa kerätystä aineistosta analyysi heti koulutuspäivien jälkeen helmikuussa 2018 ja kyselylomakkeen vastauksista analyysi kesällä 2018. Aikatauluun vaikutti Helsingin ja Uudenmaan sairaanhoitopiirin tutkimusluvan viivästyminen, joka viivästytti myös meidän opinnäytetyömme aikataulua.

Analysoidun aineiston arvioitavuutta voidaan todentaa prosessin vaiheiden tarkalla kirjaamisella ja valittujen menetelmien hyvällä perustelulla. Lisäksi luotettavuuden ja aitouden todentamiseksi säilytetään alkuperäinen aineisto koko prosessin ajan. (Kananen 2014: 153.) Harkitsimme tarkasti valitut tiedonkeruu- ja analysointimenetelmät ja kirjassimme niistä perustelut opinnäytetyömme Aineiston käsittely -lukuun. Alkuperäinen aineisto on ollut kirjoittamisen tukena kaikissa prosessin vaiheissa.

Tulkinnan ristiriidattomuutta todentaa, kun molemmat analyysin tekijät ovat tehneet samasta aineistosta samat johtopäätökset. Analyysin luotettavuutta lisää kahden tutkijan sama lopputulos eli tulkinnan ristiriidattomuus (Kananen 2014: 153.) Edellä mainittu työtapa lisäsi opinnäytetyömme tulosten luotettavuutta. Otsikoiden alle luokittelut ja auki kirjoitetut analyysit olivat lähes yhdenmukaiset ja sisälsivät samoja tulkintoja.

Opinnäytetyömme aineiston analyysin saturaation eli kylläntymisen käsite liittyy tulosten yleistettävyyteen eli pienestäkin aineistosta voidaan tehdä yleisempiä päätelmiä, kun aineistosta löytyy toisintoja (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2006). Kahdesta eri aineistosta nousi esiin jokseenkin samoja teemoja, mikä kertoi meille aineiston riittävy-

destä ja siellä esiintyvien asioiden toistuvuudesta eli saturaatiosta. Tuloksia tarkasteltaessa täytyy kuitenkin ottaa huomioon analyysin pieni otanta, joka ei riitä yleistämään AWP-FI- ja AWC-FI -työkyvyn arviointimenetelmien käytettävyyttä ja kulttuurista soveltuvuutta laajemmin. Lisäksi on huomioitava, että kyselylomakkeeseen vastatessaan toimintaterapeutit olivat käyttäneet menetelmiä vasta noin kahden kuukauden ajan. Tulosten luotettavuuteen saattaa vaikuttaa myös se, että koulutuspäivillä toteutettuun Padlet-kyselyyn vastattiin pareittain, jolloin yksilön näkemykset eivät välttämättä tule samalla tavalla esiin.

Tulosten luotettavuutta lisäävä tekijä oli opinnäytetyön tekijöiden osallistuminen AWP-FI- ja AWC-FI-arviointimenetelmien koulutuspäiviin 1.12.2017, 19.1.2018 ja 16.2.2018, jolloin arviointimenetelmien käyttö oli samalla tasolla kuin koulutukseen osallistuneilla toimintaterapeuteilla. Luotettavuutta lisäsi myös runsas teorian ja aikaisempien tutkimuksien kartoitus ennen kyselylomakkeen laatimista.

Opinnäytetyön eettisyys

Opinnäytetyötä tehdessä noudatimme hyvän tieteellisen käytännön periaatteita. Opinnäytetyö toteutettiin luottamuksellisuuden ja vaitiolon periaatteita noudattaen ja tutkimustuloksien raportointi tapahtui niin, ettei tuloksista ole tunnistettavissa yksittäisiä henkilöitä.

Saimme opinnäytetyön toteutukseen tutkimusluvan (liite 5) kyselylomakkeeseen vastanneiden toimintaterapeuttien työnantajalta Helsingin ja Uudenmaan sairaanhoitopiiriltä (HUS) sekä suostumuksen (liite 4) osallistua anonymisti tutkimukseen kaikilta koulutukseen osallistuneilta HUSin toimintaterapeuteilta. Laadimme sopimukset opintoihin liittyvästä projektista Metropolia Ammattikorkeakoulun sekä HUSin kanssa. Opinnäytetyötä varten allekirjoitimme vaitiolositoumuksen. Metropolia ammattikorkeakoulu tiedotti AWP-FI ja AWC-FI arviointimenetelmien koulutuspäiville osallistuville toimintaterapeuteille koulutuspäivien aikana tekemästämme kyselytutkimuksesta sekä läsnäolostamme koulutuspäivillä.

Ennen kyselytutkimuksen lähettämistä jaoimme tutkimukseen osallistuville toimintaterapeuteille myös kirjallisen tiedotteen (liite 3), jossa kerroimme tutkimuksen tavoitteen, aineistonkeruumenetelmän, tulosten analysointitavan sekä miten tiedot hävitetään opinnäytetyön valmistuttua. Kyselylomakkeeseen vastaaminen oli vapaaehtoista ja tapahtui

nimettömästi. Suunniteltu otanta oli kaksitoista koulutukseen osallistuvaa HUSin toimintaterapeuttia, jolloin otanta olisi ollut riittävän suuri suojaamaan yksilöitä. Kahdeksan kahdestatoista toimintaterapeutista vastasi opinnäytetyön kyselytutkimukseen, jolloin otanta pysyi edelleen riittävän suurena tunnistettavuuden kannalta. Käytettävän E-lomakkeen ylläpito-oikeudet oli rajattu salasanalla vain opinnäytetyön tekijöille. Metropolia E-lomake 3 -järjestelmän omistaa Metropolian tietohallintopalvelut ja sen pääkäyttäjä on Katri Kesälahti.

Opinnäytetyömme aineistoa ja toimintaterapeuttien suostumuksia on säilytetty salassapitoa noudattaen ja kaikki opinnäytetyötä varten kerätty materiaali hävitetään asianmukaisesti heti opinnäytetyömme raportoinnin ja julkistamisen jälkeen syyskuussa 2018.

Saimme palautetta työmme edistymisestä projektin aikana toimeksiantajaltamme eli Metropolia Ammattikorkeakoulun tutkijaryhmältä. Tapasimme työryhmää opinnäytetyön toteutuksen aikana. Lisäksi työtämme arvioivat vertaistyöryhmä ja opinnäytetyötä ohjaava opettaja, toimintaterapian lehtori Riitta Keponen.

Pohdinta

Ammatillinen osaamisemme kehittyi opinnäytetyön aikana, kun syvennyimme AWP- ja AWC-arviointimenetelmiin. Arviointimenetelmien koulutuspäivillä saimme koulutuksen menetelmien käyttöön ja hyödyntämiseen työelämässä. Opinnäytetyöprosessin aikana tutustuimme myös muihin toimintaterapeuttien suomennettuihin työkyvyn arviointimenetelmiin. Meille muodostui kuva arviointimenetelmien siirtämisestä kulttuurista toiseen sekä arviointimenetelmien kehittämistä yhdessä käyttäjien kanssa. Saimme kokemusta myös laadullisen aineiston keräämisestä sähköisen kyselylomakkeen avulla sekä teorialähtöisestä aineiston analysoinnista.

Opinnäytetyömme analyysit olisi voinut toteuttaa kahdessa eri osassa niin, että koulutuspäivien analyysi olisi toteutettu heti koulutuspäivien jälkeen ja kyselylomakkeen analyysi kesällä 2018. Tämä toimintatapa olisi sopinut paremmin laadullisen tutkimuksen periaatteisiin, jossa analyysiä tehdään koko prosessin ajan. Opinnäytetyön kirjoittamisen ajankohta kesällä 2018 vaikutti yhteistyön määrään Metropolia Ammattikorkeakoulun tutkijaryhmän kanssa kesälomien vuoksi. Yhteistyötä olisi voinut tehdä tiiviimmin koulun lukukauden aikana. Tiiviimmällä yhteistyöllä opinnäytetyön tuotos ”Vastauksia usein kysytyihin kysymyksiin” olisi myös tullut valmiimmaksi.

Opinnäytetyömme tulokset kerryttivät käyttäjälähtöistä tietoa Ruotsissa kehitettyjen AWP- ja AWC-arviointimenetelmien suomenkielisten käännösten kulttuurisesta soveltuvuudesta sekä käsikirjojen ja pisteytyslomakkeiden käytettävyydestä. Opinnäytetyömme aineiston pohjalta teimme APW-FI- ja AWC-FI-käsikirjoihin "Vastauksia usein kysytyihin kysymyksiin"-osion (liite 1), jonka tarkoituksena on tehdä käsikirjoista käyttäjäystävällisempiä ja helpottaa suomalaisia toimintaterapeutteja arviointimenetelmien käyttöönotossa.

Metropolian Ammattikorkeakoulun MOHO-pohjaisten työkyvyn arviointimenetelmien tutkijaryhmä saa opinnäytetyöstämme tietoa ja kehitysehdotuksia AWP-FI ja AWC-FI-käsikirjoihin ja pisteytyslomakkeisiin. Muutokset, jotka kerätyn aineiston pohjalta tehdään, helpottavat käsikirjojen käyttöönottoa ja lyhentävät arviointimenetelmien opetteluun kuuluvaa aikaa. Käsikirjojen ja pisteytyslomakkeiden käytettävyyden parantuessa myös arviointimenetelmien käyttö suomalaisten toimintaterapeuttien työssä lisääntyy.

Arviointimenetelmät mahdollistavat toimintaterapeuttien työn tuloksellisuuden sekä tehokkuuden mittaamisen, jonka vuoksi helposti käyttöön otettavien ja käytettävien arviointimenetelmien kehittäminen ja varmistaminen on tärkeää.

Työkyvyn arviointi ja työn kuntouttavaan vaikutukseen panostaminen on nyky-yhteiskunnassa tärkeää ja toimintaterapeutilla on valmiuksia sekä työkaluja, kuten työkyvyn arviointimenetelmiä, toimia moniammatillisessa tiimissä työkyvyn yhtenä arvioijana. AWP-FI ja AWC-FI tuovat tarpeellisen lisän arviointimenetelmien joukkoon ja suomenkieliset versiot helpottavat niiden käyttöä.

AWP-FI ja AWC-FI - työkyvyn arviointimenetelmien jatkokehittämisessä olisi tarpeen luoda käsikirjoihin käytettävyyttä helpottavia asiakasesimerkkejä. Asia nousi esiin usean koulutukseen osallistuneen toimintaterapeutin kommentoissa.

Toimintaterapian rooli työkyvyn tukemisessa ja työhön paluun mahdollistamisessa puhuttaa tällä hetkellä kuntoutuksen ammattilaisten keskuudessa. Toimintaterapeuteilla katsotaan olevan keskeistä osaamista ja asiantuntijuutta työikäisten asiakkaiden kuntouttamisprosessissa. Toimintaterapeuttiliitto ajaa aktiivisesti asiaa työterveyshuoltolain muuttamiseksi, jotta myös toimintaterapeutit luettaisiin laillistettujen ammattihenkilöiden

piiriin, ja joiden palvelut oikeuttaisivat kansaneläkelaitoksen korvauksiin. Toimintaterapeutti-lehti keskittyy numerossa 2/2018 useassa kirjoituksessa juuri toimintaterapian mahdollisuuksiin ja toimintaterapeuttien rooleihin ammatillisen kuntoutuksen alueella. Toimintaterapeutti-lehdessä olevat artikkelit käsittelevät kuntoutuksen palveluvalikoiman laajentamista ja toimintaterapian vaikuttavuutta työterveyshuollossa, toimintaterapiaa työkyvyn tukena sekä toimintaterapian mahdollistavia vaikutuksia työhön paluuseen, työllistymiseen ja kouluttautumiseen.

Lähteet

Aaltola, Juhani & Valli, Raine toim. 2010. Ikkunoita tutkimusmetodeihin I. Juva: WS Bookwell Oy.

Alotaibi, Naser 2008. The cross-cultural adaptation of the disability of arm, shoulder and hand (DASH): a systematic review. *Occupational Therapy International* 15 (3). 178-190.

Beaton, Dorcas E., Bombardier, Claire, Guillemin, Francis & Ferraz, Marcos Bossi 2000. Guidelines for the Process of Cross-Cultural Adaptation of Self-Report Measures. *SPINE* (25) 24: 3186–3191.

Guillemin, Francis, Bombardier, Claire & Beaton, Dorcas 1993. Cross-cultural Adaptation of Health-related Quality of Life Measures: Literature Review and Proposed Guidelines. *J Clin Epidemiol* (46) 12: 1417-1432.

Berns, Thomas 2004. Begreppet användbarhet av produkter och tjänster - en kunskapsöversikt. Abertslivsinstitutets expertgrupp för ergonomisk dokumentation - Dokument 4. Arbetslivsinstitutet. Stockholm

Fisher, Gail, Parkinson, Sue & Haglund, Lena 2017. The Environment and Human Occupation. Teoksessa Taylor, Renee. Kielhofner's Model of Human occupation. Fifth Edition. Philadelphia: Wolters Kluwer.

Föhres, Felizitas, Kleffmann, Anke, Sturtz, Alexandra & Weinmann, Sigbert 2004. MELBA työkyvyn ja työn vaatimusten arviointi- ja dokumentointiväline. Käsikirja I. MELBAn käyttö. Lich: Kreuztal.

Föhres, Felizitas, Kleffmann, Anke, Sturtz, Alexandra & Weinmann, Sigbert 2003. Imba työkyvyn ja työn vaatimusten arviointi- ja dokumentointiväline. IMBA -välineen Arviointioppaan työversio 2006. Vammaisten lasten ja nuorten tukisäätiö.

Gibson, Libby & Strong, Jenny 2003. A conceptual framework of functional capacity evaluation for occupational therapy in work rehabilitation. *Australian Occupational Therapy Journal* 50. 64-71.

Gould, Raija & Ilmarinen, Juhani 2010. Miten työkykyä voidaan arvioida? Teoksessa Aromaa, A. & Koskinen S. (toim.) *Suomalaisten työ, työkyky ja terveys 2000-luvun alkaessa*. Loppuraportti työsuojelurahastolle. Raportti 11/2010. Helsinki: Terveystieteiden tutkimuskeskus ja hyvinvoinnin laitos, 33–35.

Gould, Raija, Ilmarinen, Juhani, Järvisalo, Juhani & Koskinen, Seppo (toim.) 2006. Työkyvyn ulottuvuudet. *Terveys 2000 – tutkimuksen tuloksia*. Helsinki: ETK, Kela, KTL ja TTL.

Hautala, Tiina, Hämäläinen, Tuula, Mäkelä, Leila & Rusi-Pyykönen, Mari 2013. Toiminnan voimaa. Toimintaterapia käytännössä. Helsinki: Edita.

Hyyrynen, Sari, Nevasmaa, Anniina & Sorsa, Krista 2016. Assessment of Work Performance 2.0 -työkyvynarviointimenetelmän ensimmäinen suomennos ja käyttöko-keilu. Opinnäytetyö. Metropolian Ammattikorkeakoulu. Toimintaterapian Koulutusohjelma.

Ignatius, Riikka & Nokelainen, Lahja 2013. Inhimillisen toiminnan malliin perustuva työkyvynarviointi – kirjallisuuskatsaus arviointivälineiden soveltuvuudesta mielenterveys-työhön. Opinnäytetyö. Metropolia Ammattikorkeakoulu. Toimintaterapian koulutusohjelma.

Ihalainen, Jarmo & Kettunen, Terttu 2007. Turvaverkko vai trampoliini: sosiaaliturvan mahdollisuudet. Helsinki: WSOY Oppimateriaalit Oy.

Ilmarinen, Juhani 1995. Työkykyä edistävät ja heikentävät tekijät. Teoksessa Matikainen, Esko, Aro, Timo, Kalimo, Raija, Ilmarinen, Juhani & Torstila, Ilkka. Hyvä työkyky. Työkyvyn ylläpidon malleja ja keinoja. Helsinki: Työterveyslaitos ja Eläkevakuutusyhtiö Ilmarinen.

IMBA ja Melba osaamisen ja työn vaativuuden vertailu. n.d. Menetelmän esite. Helsinki: Vammaisten lasten ja nuorten tukisäätiö. Saatavana osoitteessa: <<http://www.vammas.fi/wordpress/wp-content/uploads/2013/03/Melba-ja-IMBA-kirja.pdf>>. Luettu 28.10.2017.

ISO 9241-11:1998 Ergonomic Requirements for Office Work with Visual Display Terminals (VDTs) - Part 11: Guidance on Usability. International Organization for Standardization.

Joss, Malcolm. 2007. The Importance of Job Analysis in Occupational Therapy. British Journal of Occupational Therapy, 70(7), 301-303.

Joss, Malcolm. 2011. The role of functional capacity evaluations in occupational therapy vocational evaluations. British Journal of Occupational Therapy September 2011 74(9) pp. 450-452.

Kanelisto, Katja, Juntunen, Kristiina & Salminen, Anna-Liisa 2012. Kansainvälisen arviointimenetelmän siirtäminen suomalaisten toimintaterapeuttien käyttöön. Toimintaterapeutti-lehti. Suomen Toimintaterapeuttiliitto ry:n jäsenlehti (2) 31: 3–6.

Kananen, Jorma 2014. Laadullinen tutkimus opinnäytetyönä. Jyväskylä: Jyväskylän ammattikorkeakoulu.

Kantola, Enni & Marjanen, Sanna 2012. Toimintaterapeutti työterveyshuollossa? Selvitys toimintaterapian mahdollisuuksista työterveyshuollossa. Opinnäytetyö. Metropolia Ammattikorkeakoulu. Toimintaterapian koulutusohjelma.

Kela 2018. Kelan kuntoutustilasto 2017. Suomen virallinen tilasto (sähköinen). Saatavana osoitteessa: <https://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10138/234527/Kelan_kuntoutustilasto_2017.pdf?sequence=1>. Luettu 30.5.2018.

Kela 2016. Kelan tilastokatsaus 2016. Ammatillinen kuntoutus kääntyi kasvuun lakimuutoksen jälkeen. Kela Tilasto- ja tietovarastoryhmä. Saatavana osoitteessa: <http://www.kela.fi/documents/10180/1630864/Ammatillinen_kuntoutus_kaantyi_kasvuun_lakimuutoksen_jalkeen.pdf/04213fad-21fd-4b6f-af12-e3af1f1921fc>. Luettu 30.5.2018.

Keponen, Riitta & Piikki, Sanna 2016. Toimintaan motivoitumisen arviointi (VQ-FI). Metropolia Ammattikorkeakoulu. Suomalainen versio julkaisusta: De las Heras, Carmen Gloria, Geist, Rebecca, Kielhofner, Gary & Li, Yanling 2007. A User's Manual for The Volitional Questionnaire. Version 4.1. University of Illinois at Chicago.

Keponen, Riitta & Piikki, Sanna 2016. Viestintä- ja vuorovaikutustaitojen arviointi (ACIS-FI). Versio 4.0. Metropolia Ammattikorkeakoulu. Suomalainen versio julkaisusta: Forsyth, Kristy, Salamy, Marcelle, Simons, Sandy, Kielhofner, Gary 1998. Assessment of Communication and Interaction Skills (ACIS). Version 4.0. University of Illinois at Chicago

Keponen, Riitta 2017. Tutkijaryhmän jäsen. Metropolia ammattikorkeakoulu. Helsinki. Haastattelu 10.11.2017.

Kerätär, Raija, Taanila, Anja, Härkäpää, Kristiina & Ala-Mursula, Leena 2014. Sairauslähtöisestä työ- ja toimintakyvyn arvioinnista monialaiseen arviointimalliin. Lääketieteellinen aikakauskirja Duodecim 130 (5). 495–502.

Kielhofner, Gary 2008. Model of Human Occupation. Theory and Application. 4. painos. Baltimore, MD: Lippincott Williams & Wilkins.

Kielhofner, Gary & Wook Lee, Sun 2017. Habituation: Patterns of Daily Occupation. Teoksessa Taylor, Renee. Kielhofner's Model of Human occupation. Fifth Edition. Philadelphia: Wolters Kluwer.

Kielhofner, Gary & Wook Lee, Sun 2017. Volition. Teoksessa Taylor, Renee. Kielhofner's Model of Human occupation. Fifth Edition. Philadelphia: Wolters Kluwer.

Kielhofner, Gary, Braveman, Brent, Baron Kathi, Fisher Gail, Hammer, Joy & Littleton, Mike 1999. The Model of Human Occupation: understanding the worker who is injured or disabled. Work. A Journal of Prevention, Assessment and Rehabilitation (12) 1: 37–45.

Koskinen, Seppo 2006. Työkyvyn arviointi ja työlainsäädäntö – Esimerkkejä palvelusuhteen elinkaareelta. Työterveyslääkäri. (3) 24: 62-67.

Metropolia Ammattikorkeakoulu 2017. Inhimillisen toiminnan malliin (MOHO) perustuvien työkyvyn-arviointimenetelmien käyttäjäkoulutus ja tutkimus. Saatavana osoitteessa: <<http://www.metropolia.fi/tutkimus-kehittaminen-ja-innovaatiot/hankkeet/moho/>>. Luettu 28.10.2017.

Nielsen, Jakob 1993. Usability Engineering. NY. USA: Academic Press.

Nielsen, Jakob 2012. Usability 101: Introduction to Usability. Nielsen Norman Group Saatavana osoitteessa: <<https://www.nngroup.com/articles/usability-101-introduction-to-usability/>>. Luettu: 28.10.2017.

Ovaska, Saila, Aula, Anne & Majaranta, Päivi 2005. Käytettävyytutkimuksen menetelmät. Väitöskirjatutkimus. Tampereen yliopisto. Tietojenkäsittelytieteiden laitos.

Saaranen-Kauppinen, Anita & Puusniekka, Anna 2006. KvaliMOTV - Menetelmäopetuksen tietovaranto. Yhteiskuntatieteellinen tietoaarkisto. Saatavana osoitteessa: <<http://www.fsd.uta.fi/menetelmaopetus/>>. Luettu 11.6.2018

Salonpää, Minna & Ylianttila, Mari 2015. Inhimillisen toiminnan malliin perustuvia työkyvyn arviointimenetelmiä toimintaterapiassa. Kirjallisuuskatsaus. Opinnäytetyö. Oulun Ammattikorkeakoulu. Toimintaterapian koulutusohjelma.

Sandqvist, Jan 2017. Evidensbaserad bedömning av arbetsförmåga. Assessment of Work Performance (AWP) och Assessment of Work Characteristics (AWC). Ergoterapeuten 1. 62-66.

Sandqvist, Jan & Ekbladh, Elin 2017. Applying the Model of human occupation to Vocational Rehabilitation. Teoksessa Taylor, Renee. Kielhofner's Model of Human occupation. Fifth Edition. Philadelphia: Wolters Kluwer.

Sandqvist, Jan & Henriksson, Chris 2004. Work functioning: A conceptual framework. Work 23 (2). 147-157.

Sandqvist, Jan, Björk, Mathilda, Gullberg, Mats, Henriksson, Chris & Gerdle, Björn 2009. Construct validity of the Assessment of Work Performance (AWP). Work 32 (2): 211-218.

Sandqvist, Jan, Gullberg, Mats, Henriksson, Chris & Gerdle, Björn 2008. Content validity and utility of the Assessment of work performance (AWP). Work 30 (4). 441-450.

Sandqvist, Jan, Törnquist, Kristina & Henriksson, Chris 2006. Assessment of Work Performance (AWP) development of an instrument. Work 26 (4). 379-387.

Suomen toimintaterapeuttiliitto ry 2014. Hyvät arviointikäytännöt suomalaisessa toimintaterapiassa. Arvioinnin lähtökohdat ja suositukset. Saatavana sähköisesti myös osoitteessa: <<http://www.toimintaterapeuttiliitto.fi/site/assets/files/1080/arviointikaytannot.pdf>>. Luettu: 28.10.2017.

Sveriges Arbetsterapeuter 2017. Om förbundet: våra medlemmar. Saatavana osoitteessa: <<http://www.arbetsterapeuterna.se/Om-forbundet/vara-medlemmar/>>. Luettu 23.10.2017.

Taylor, Renée R & Kielhofner Gary 2017. Introduction to the Model of Human Occupation. Teoksessa Taylor, Renee. Kielhofner's Model of Human occupation. Fifth Edition. Philadelphia: Wolters Kluwer.

Tham, Kerstin, Erikson, Anette, Fallaphour, Madana, Taylor, Renee & Kielhofner, Gary 2017. Performance Capacity and Lived Body. Teoksessa Taylor, Renee. Kielhofner's Model of Human occupation. Fifth Edition. Philadelphia: Wolters Kluwer.

TOIMIA 2017. Työkykyindeksi. TOIMIA – Toimintakyvyn mittaamisen ja arvioinnin kansainvälinen asiantuntijaverkosto. Terveiden ja hyvinvoinnin laitos. Saatavana osoitteessa: <<http://www.thl.fi/toimia/tietokanta/mittariversio/99/>>. Luettu 24.05.2018.

Toimintaterapeutti-lehti 2018. 2. Suomen Toimintaterapeuttiliitto ry:n jäsenlehti.

Tuomi, Jouni & Sarajärvi, Anneli 2009. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Jyväskylä: Tammi.

Työntekijän eläkelaki 395/2006 § 11. Annettu Helsingissä 19.05.2006.

Työterveyslaitos n.d. Työkykytalo. Työterveyslaitos. Saatavana osoitteessa: <<https://www.ttl.fi/tyoyhteiso/tyokykytalo/>>. Luettu 13.06.2018.

ARVIOINTIA ENNEN

Millaisen työtehtävän valitsen? Tehdäänkö kaikki arvioinnit samoista työtehtävistä?

Arviointitilanteisiin ei ole käsikirjoissa erikseen määriteltyjä työtehtäviä. Arvioijan tulee luottaa omaan kokemukseensa ja harkintakykyynsä valitessaan tarkoituksenmukaista työtehtävää ja työympäristöä kullekin henkilölle. Henkilöllä on oltava mahdollisuus osallistua työtehtävän valintaan, jotta työtehtävä tuntuisi mielekkäältä. Työtehtävän tulisi olla sellainen, johon henkilö on motivoitunut ja joka on hänelle mahdollisimman luonnollinen. Jos työtehtävä on simuloitu eikä vastaa henkilön varsinaisia työtehtäviä, tulee hänelle antaa riittävästi aikaa tutustua työtehtävään ennen arviointitilannetta.

Arviointia ei tarvitse tehdä vain yhdestä työtehtävästä, vaan arvioija voi tehdä arviointia useammasta työnkuvaan kuuluvasta tehtävästä.

Kuinka pitkä aika arvioinnin tekoon varataan?

Arvioinnille ei ole ennalta määriteltyä aikaa, vaan arvioinnin tarkoitus määrittelee sen keston. Arviointiaika riippuu jokaisen henkilön yksilöllisistä tarpeista. Arviointiaikaan vaikuttavia tekijöitä on mm. valittu työtehtävä ja asiakkaan tahti. Arvioija voi luottaa omaan kokemukseensa ja harkintakykyynsä ajankäytön suhteen. Arviointitilanteen voi lopettaa, kun on saatu riittävästi tietoa.

ARVIOINNIN TOTEUTUS

Milloin arvioijan on tarkoituksenmukaista osallistua työtehtävään (työpari)?

Arvioija voi valita arviointitilanteessa joko osallistuvan tai ei-osallistuvan roolin. Osallistuvassa roolissa arvioija on jollain tavalla osallisena arviointitilanteessa ja vaikuttaa asiakkaan suoritukseen. Ei-osallistuvassa roolissa arvioija ei ole millään tavalla osallisena arviointitilanteessa ja on sivusta tarkkailijan roolissa. Arvioijan rooli on kirjattava pisteytyslomakkeeseen.

Miten saan simuloidussa tilanteessa arvioinnista luotettavaa? Miten häiriötekijät huomioidaan simuloidussa tilanteessa?

Arvioijan tulee luottaa omaan harkintakykyynsä ja kokemukseensa valitessaan tarkoituksenmukaista työtehtävää ja ympäristöä kullekin asiakkaalle.

Arvioinnin luotettavuudessa on huomioitava, että arviointi tehdään aina mukautetun tehtävän ja/tai työympäristön mukaan. Tarkoituksena ei ole arvioida millaisia vaatimukset olisivat, jos työtehtävää ja/tai työympäristöä ei olisi mukautettu.

Voiko useamman arvioinnin tehdä samalle lomakkeelle?

Arvioinnit on hyvä tehdä eri lomakkeille selkeyden vuoksi. Tämä helpottaa pisteytyslomakkeiden tulkintaa esimerkiksi sähköisessä arkistoinnissa.

Saako asiakas esittää tarkentavia kysymyksiä tehtävänannosta tai kysyä apua arvioinnin aikana?

Ennen arviointia on tärkeää antaa asiakkaalle riittävästi aikaa tutustua työtehtävään. Annetun ajan tulee olla kohtuullinen, jotta se ei vaikuta tuloksen luotettavuuteen. Arvioinnin aikana esitetyt kysymykset tai avun kysyminen saattavat siten heikentää tuloksen luotettavuutta ja ne on otettava huomioon lopullisia tuloksia arvioitaessa.

Lasketaanko arviointitilanteessa asiakkaan tekemien virheiden määrää?

AWP-FI:tä käyttäessä on tärkeää kiinnittää huomiota tilanteen kokonaiskuvaan. Virheiden määrää ei lasketa, vaan huomio tulee kiinnittää asiakkaan tarkoituksenmukaiseen työskentelyyn ja työtehtävän sujuvuuteen. AWC-FI:tä käyttäessä arvioijan on hyvä pohtia, kuinka usein työtehtävä asettaa vaatimuksia tietyille taidolle.

Miten apuvälineet otetaan huomioon pisteytyksessä?

Jos henkilö käyttää työsuorituksen aikana apuvälineitä, tai arviointia on mukautettu, merkitään tämä arviointilomakkeen ensimmäiselle sivulle. Apuvälineiden käyttäminen ei saa kuitenkaan laskea arvioijan antamaa pistemäärää, vaan apuvälineiden katsotaan kuuluvan osaksi työympäristöä.

Jos olen tehnyt työtehtävästä AWC-arvioinnin, voinko käyttää sitä useammalle asiakkaalle?

AWC-arviointia voi käyttää eri asiakkaille, mikäli työtehtävä on täysin sama. Tiedonkeruu suositellaan kuitenkin ensisijaisesti tehtäväksi siten, että arvioija havainnoi henkilöä, joka suorittaa työtehtävää todellisessa työympäristössä. Näin saadaan luotettavimmat tulokset.

Jos henkilön havainnointiin ei ole mahdollisuutta, voi arvioija itse suorittaa työtehtävää saadakseen käsityksen työtehtävän ominaispiirteistä ja vaatimuksista, tai arvioija voi mielessään pohtia työtehtävän suorittamista ja sen perusteella päätellä tehtävän vaatimukset ja ominaispiirteet.

ARVIOINNIN JÄLKEEN**Miten kirjoitan arvioinnin tuloksista lausunnon?**

Yhteenvedossa voi hyödyntää arviointimenetelmien havainnoitavien taitojen osioita (motoriset, prosessuaaliset ja viestintä- ja vuorovaikutustaidot). Osioita voidaan käyttää ohjeellisina käsitteinä jäsentämään yhteenvetoa ja lausunnon kirjoittamista.

Lausuntoon kirjataan havainnoitu työtilanne ja ympäristö. Eri taitojen haasteet ja vahvuudet on hyvä nostaa esille. Havainnot ja henkilön taidot tulee kuvata, pelkät pisteet eivät riitä. Pisteet voidaan merkitä sulkeisiin tai kirjata osaksi lausuntoa.

Menetelmien avulla kuvataan asiakkaan motorisia, prosessuaalisia ja viestintä- ja vuorovaikutustaitoja havainnointiin perustuen, joten on otettava huomioon, ettei menetelmien avulla voi kuvata koko toimintakykyä. Esimerkiksi asiakkaan haastattelu on usein tarpeen, jotta saadaan myös subjektiivinen näkökulma esille.

Miten annan asiakkaalle palautteen arvioinneista? Hyödynnänkö myös pisteytyksiä?

Arvioija tekee tilanteen aikana muistiinpanoja pisteytyslomakkeen jokaiseen kohtaan ja pisteyttää ne tilanteen aikana tai sen jälkeen. Lomakkeen pisteistä tehdään yhteenveto, joka antaa kuvan asiakkaan vahvuuksista ja haasteista. Yhteenvetoa voi hyödyntää palautteen annossa asiakkaalle ja mahdollisen intervention tavoitteiden muotoiluun asiakkaan kanssa.

Arvioija voi luottaa omaan harkintakykyynsä pisteytyksen hyödyntämisessä.

Alla olevien kysymysten vastaukset ovat vielä tässä vaiheessa keskeneräisiä:

Miten erotan eri pisteytysasteet toisistaan? / Miten pisteytän, jos osa pisteytysosioiden kriteereistä toteutuu ja osa ei?

Milloin pisteytän "Puuttuu tietoa" (PT) ja milloin "Ei ajankohtainen" (EA)?

Miten pisteytän osion 11 fyysinen viestintä ja vuorovaikutus?

Kumpi arviointi kannattaa tehdä ensin AWC vai AWP?

Mitä tarkoittaa pisteytyskriteeri ei-tavoitteellinen?

Miten pisteytän osion prosessuaaliset taidot kohdan 10 "mukautuminen"?

Voiko arviointimenetelmiä käyttää asiakkaan opiskeluvälmiuksien arviointiin?

1. Kerro aiemmasta kokemuksestasi AWP ja/tai AWC (vieraskieliset) arviointimenetelmistä (oletko käyttänyt, kumpaa vai molempia, kuinka usein).
2. Mitä muita työkyvyn arviointimenetelmiä olet käyttänyt työssäsi ja kuinka usein?
3. Kuinka paljon olet käyttänyt AWP-FI ja/tai AWC-FI arviointimenetelmiä ennen kyselyyn vastaamista?
4. Millaisia kysymyksiä sinulle heräsi AWP-FI ja AWC-FI arviointimenetelmien käyttöönoton ja käytön aikana?
5. Onko AWP-FI tai AWC-FI työkyvyn arviointimenetelmissä kohtia, jotka eivät sovellu suomalaiseen työkyvyn arvioinnin kulttuuriin. Kerro niistä?
6. Huomasitko vaikeasti ymmärrettäviä sanoja tai käsitteitä AWP-FI ja AWC-FI käsikirjoissa tai lomakkeissa (voit kirjoittaa myös vieraskieliset sanat/käsitteet)? Jos huomasit, millaisia?
7. Mitä ehdottaisit helpommin ymmärrettäviksi sanoiksi tai käsitteiksi tässä yhteydessä?
8. Kerro onko AWP-FI ja/tai AWC-FI pisteytyslomakkeissa osioita, jotka vaativat toistuvaa py-sähtymistä ja määritelmän tarkistamista tai osioita, jotka sekoittuivat keskenään. Mainitse niistä.
9. Koetko osaavasi käyttää AWP-FI ja AWC-FI menetelmiä koulutuksen jälkeen? Arvioi osaamistasi.
10. Koetko, että muiden työkyvyn arviointimenetelmien aiemmasta käytöstä oli apua AWP-FI ja AWC-FI arviointimenetelmien omaksumisessa? Millä tavoin?
11. Miten AWP-FI ja AWC-FI arviointimenetelmien käyttö vaikutti ajankäyttöösi ja työskentelytapoihisi (esim. tietojen jäsentäminen, lausunnon kirjoittaminen, havainnointi)?
12. Kuvaile mihin käytät AWP-FI ja AWC-FI käsikirjoja työkyvyn arvioinnin tukena (esim. arviointitilanteessa, pisteytyksessä, lausunnon kirjoittamisessa)?
13. Millaista on ollut käyttää AWP-FI ja AWC-FI arviointimenetelmiä, jos aikaa on kulunut edellisestä käyttökerrasta?
14. Koetko saavasi AWP-FI ja AWC-FI arviointimenetelmillä tarvitsemasi tiedon työkyvyn arviointiin? Jos et, millaista tietoa jäit kaipaamaan?
15. Koetko tarvetta käyttää lisäksi muita arviointimenetelmiä työkyvyn arviointiin? Mitä?
16. Miten luotettavaksi koet AWP-FI ja AWC-FI arviointimenetelmistä saamasi tulokset? Mitkä asiat vahvistavat tai heikentävät luottamusta niihin?
17. Millaisia ennakoasenteita tai odotuksia sinulla oli AWP-FI ja AWC-FI arviointimenetelmistä?
18. Miten selkeitä AWP-FI ja AWC-FI arviointimenetelmien käsikirjat ja pisteytyslomakkeet mielestäsi ovat? Millaisia muutoksia tekisit (esim. rakenteeseen, lomakkeisiin)?
19. Aiotko käyttää jatkossa AWP-FI ja AWC-FI arviointimenetelmiä ja lomakkeita? Entä suositteletko muille niiden käyttöä?

AWP-FI ja AWC-FI työkyvyn arviointimenetelmien kehittäminen

Hyvä toimintaterapian ammattilainen,

Pyydämme Sinut mukaan kehittämään kanssamme AWP ja AWC työkyvyn arviointimenetelmien suomennettuja käsikirjoja ja lomakkeita niin, että ne vastaisivat paremmin toimintaterapeuttien tarpeita. Tutkimus on osa Metropolia Ammattikorkeakoulun toimintaterapian opinnäytetyötä.

Tarkoituksena on varmistaa suomennettujen käsikirjojen tutkimusversioiden ja lomakkeiden käytettävyyttä ja laatua. Kehittämisessä tarvitsemme näkökulmaasi suomennettujen käsikirjojen käytettävyydestä ja soveltuvuudesta suomalaiseen työkyvyn tutkimuskäytäntöön.

Pyydämme Sinua osallistumaan tutkimukseen kyselylomakkeen avulla, joka tehdään osana käyttäjäkoulutusta. Kyselyyn vastaamiseen on varattu aikaa 30 minuuttia.

Osallistuminen on vapaaehtoista ja voit keskeyttää sen syytä ilmoittamatta, milloin tahansa ilman, että siitä koituu Sinulle mitään haittaa.

Kaikki aineisto ja tulokset kerätään, tallennetaan ja käsitellään luottamuksellisesti tietoturvallisella tavalla. Aineistonkeruumenetelmänä opinnäytetyössä käytetään sähköistä Metropolia E-lomake 3 -kyselylomaketutkimusta ja toimintaterapeutit vastaavat kyselyyn nimettömänä. Käytettävän E-lomakkeen ylläpito-oikeudet rajataan salasanalla vain opinnäytetyön tekijöille. Metropolia E-lomake 3 -järjestelmän omistaa Metropolian tietohallintopalvelut ja sen pääkäyttäjä on Katri Kesälahti.

Tulokset analysoidaan ja esitetään siten, ettei yksittäinen osallistuja ole tunnistettavissa. Tutkimusta koskevia tietoja ei luovuteta ulkopuolisille tahoille eikä niitä hyödynnetä muuhun kuin yllä kuvattuun tutkimukseen. Kerätty aineisto hävitetään loppuraportin kirjoittamisen jälkeen joulukuussa 2018.

Tutkimusta koskevissa kysymyksissä voit ottaa yhteyttä:
toimintaterapeuttiopiskelijat
Eerika Holmström, eerika.holmstrom@metropolia.fi
Ulla Troberg, ulla.troberg@metropolia.fi

Tutkimuksesta vastaava henkilö:
toimintaterapian lehtori
Riitta Keponen, riitta.keponen@metropolia.fi
Metropolia Ammattikorkeakoulu

AWP-FI ja AWC-FI työkyvyn arviointimenetelmien kehittäminen

Olen saanut suullista ja kirjallista tietoa AWP-FI ja AWC-FI -arviointimenetelmien kyselylomaketutkimuksesta. Tiedän, että tutkimuksen tarkoituksena on varmistaa suomennettujen käsikirjojen tutkimusversioiden ja lomakkeiden käytettävyyttä ja laatua.

Tiedän, että kerättyä aineistoa hyödynnetään toimintaterapian opinnäytetyössä ja loppuraportissa, jossa arvioidaan AWP-FI ja AWC-FI käsikirjojen käytettävyyttä ja kulttuuriin soveltuvuutta. Kyselytutkimuksen tulosten pohjalta laaditaan suomenkielisiin käsikirjoihin "Usein kysytyjä kysymyksiä" -osio.

Ymmärrän, että minulla on oikeus keskeyttää osallistumiseni tutkimukseen milloin tahansa syytä ilmoittamatta ilman, että siitä koituu minulle mitään haittaa. Voin myös peruttaa tämän suostumukseni, jolloin minusta kerättyjä tietoja ei käytetä enää hyödyksi tutkimuksessa.

Tietojani käsitellään luottamuksellisesti henkilötietolakia ja hyvää tieteellistä käytäntöä noudattaen. Tietojani ei luovuteta ulkopuolisille, eikä niitä käytetä muuhun kuin yllä kuvattuun tutkimukseen. Tiedot hävitetään tutkimuksen päätyttyä joulukuussa 2018. Tiedot esitetään tutkimuksen tuloksissa siten, että niistä ei voi tunnistaa henkilöä.

Vahvistan allekirjoituksellani suostumukseni ja vapaaehtoisen osallistumiseni tähän kehittämishankkeeseen.

Osallistujan nimi ja henkilötunnus: _____

Osoite: _____

Puh.nro: _____

Paikka ja pvm: _____

Allekirjoitus ja nimen selvennös: _____

Suostumuksen vastaanottajan nimi: _____

Paikka ja pvm: _____

Suostumuksen vastaanottajan allekirjoitus: _____

HELSINGIN JA UUDENMAAN
SAIRAANHOITOPIIRI

OPINNÄYTETYÖN TUTKIMUSLUPAHAKEMUS

Liite 1

Opinnäytetyön tekijää koskevat tiedot	Suku- ja etunimet Holmström Eerika, Troberg Ulla		
	Virka/toimi tai oppiarvo/koulutustausta lähihoitajan perustutkinto (Holmström), yo-merkonomi, tiedottaja MTi (Troberg)		
	HUS:n palveluksessa ☐ Kyllä ☒ Ei		
	Sähköpostiosoite/puh/gsm eerika.holmstrom@metropolia.fi, p. 044-9739329; ulla.troberg@metropolia.fi, p. 040-5812145		
	Kotiosoite Mäkelänkatu 8 A 2, 00510 Helsinki; Pellavarinne 5 B 10, 02400 Kirkkonummi		
	Yliopisto ja laitos/ammattikorkeakoulu/oppilaitos, jossa opiskelee Metropolia Ammattikorkeakoulu		
	Yliopiston laitoksen/ammattikorkeakoulun/oppilaitoksen osoite Sofianlehdonkatu 5 B, 00610 Helsinki		
Opinnäytetyön ohjaaja oppilaitoksessa	Opinnäytetyön ohjaaja(t), ohjaajien oppiarvot ja yhteystiedot (sähköposti/puhelin) Riitta Keponen, TTM, toimintaterapian lehtori ja Anne Talvenheimo-Pesu, tt lehtori riitta.keponen@metropolia.fi, p. 040-3345576 ja anne.talvenheimo-pesu@metropolia.fi		
	Opinnäytetyön ohjaaja(t), ohjaajien ilmoitus siitä, onko opinnäytetyön tutkimussuunnitelma hyväksytty esitetyssä muodossa Opinnäytetyösuunnitelma on hyväksytty Metropolia Ammattikorkeakoulussa.		
HUS:n vastuuhenkilöä koskevat tiedot	Suku- ja etunimi/virka/toimi Repo Tuija, kliininen asiantuntija, toimintaterapia		
	Työpaikan osoite Linnoitustie 7 A, PL 827, 00029 HUS		
	Sähköpostiosoite/puh/gsm tuija.repo@hus.fi, 050-4284413		
	HUS:n tulosalue, tulosyksikkö tai liikelaitos, jossa vastuuhenkilö työskentelee HYKS Psykiatrian johto		
Opinnäytetyötä koskevat tiedot	Opinnäytetyön nimi julkisessa muodossa AWP-FI ja AWC-FI työkyvyn arviointimenetelmien laadunvarmistaminen toimintaterapeuttien näkökulmasta.		
	Asiasanat (max 5 kpl) AWP, AWC, arviointimenetelmä, työkyky, käytettävyys		
	Opinnäytetyön taso ☐ Lisensiaattitutkinto ☐ Maisteritutkinto ☐ Ylempi AMK-tutkinto ☐ Kandidaatti ☒ AMK-tutkinto ☐ Muu, mikä?	Opinnäytetyön tieteenala ☐ Lääketiede ☐ Hammaslääketiede ☐ Hoitotiede ☐ Terveystieteiden ala ☒ Muu, mikä? Kuntoutus	
	Opinnäytetyö on osa laajempaa HUS-hanketta? ☒ Ei ☐ Kyllä, mitä?	Arvioitu aloituspvm. 1.12.2017	Arvioitu päättymispvm. 31.12.2018
	Opinnäytetyön suorituspaikat HUS:ssa		
	☐ HYKS-sairaanhoidon alue ☐ HYKS Akuutti ☐ HYKS Lasten ja nuorten sairaudet (LaNu) ☐ HYKS Leikkaussalit, teho- ja kivunhoito (ATeK) ☐ HYKS Naistentaudit ja synnytys (NaiS) ☒ HYKS Psykiatria ☐ HYKS Pää- ja kaulakeskus ☐ HYKS Sisätaudit ja kuntoutus (Sisu) ☐ HYKS Sydän- ja keuhkokeskus (SK-keskus) ☐ HYKS Syöpäkeskus ☐ HYKS Tukielin- ja plastiikkakirurgia ☐ HYKS Tulehduskeskus ☐ HYKS Vatsakeskus ☐ HYKS-sairaanhoidon alueen johto	☒ Hyvinkään sairaanhoitoalue ☐ Lohjan sairaanhoitoalue ☐ Länsi-Uudenmaan sairaanhoitoalue ☒ Porvoon sairaanhoitoalue ☐ HUS Yhtymähallinto ☐ HUS-Apteekki ☐ HUS-Desiko ☐ HUS-Kiinteistöt Oy ☐ HUS-Logistiikka ☐ HUS-Kuvantaminen ☐ HUS-Servis ☐ HUS-Tilakeskus ☐ HUSLAB ☐ Ravioli ☐ Uudenmaan sairaalapesula Oy ☐ Muu, mikä	

Kohderyhmä ☐ Potilaat ☐ Omaiset ☒ Henkilökunta ☐ Asiakirjat ☐ Muu, mikä?		Tutkittavien/havaintoyksikköjen määrä 13
Aineiston keruumenetelmä ☒ Kysely ☐ Haastattelu ☐ Havainnointi ☐ Asiakirja-analyysi ☐ Muu, mikä?		
HUS:n ulkopuoliset yhteistyötahot Metropolia Ammattikorkeakoulu		
Aiheuttaako opinnäyte kustannuksia HUS:lle? ☐ Kyllä (Kustannusarvio ja rahoitussuunnitelma erillisellä liitteellä) ☒ Ei (Tutkimusluvan myöntäjä voi vaatia selvitystä tapauskohtaisesti)		Opinnäytetyön hyödyt/vaikutukset HUS:n toimintaan ☒ Välitön soveltuvuusarvo toimintaan, mihin toimintaterapeuttien työkyvyn arviointivälineen luotettavuuden varmistaminen ☐ Ei välitöntä sovellettavuutta
Opinnäytetyön tekijänä sitoudun noudattamaan sairaalan antamia ohjeita ja sääntöjä ja raporttoimaan opinnäytetyöni tuloksista tutkimusluvan myöntäjälle. Päiväys 21.11.2017 Opinnäytetyön tekijä/tekijät nimenselvennys Eerika Holmström, Ulla Troberg		
Opinnäytetyön tutkimusluvan valmistelija HUS:ssa Päiväys Opinnäytetyön tutkimusluvan valmistelija nimenselvennys		Opinnäytetyön tutkimusluvan puoltaja HUS:ssa Päiväys 28.11.2017 Opinnäytetyön tutkimusluvan puoltaja nimenselvennys

Hakemukseen on liitetty seuraavat liitteet

Tarvittavat liitteet

- Opinnäytetyön suunnitelma ja selostus opinnäytetyön suorittamisesta HUS:ssa
- Tutkimussuunnitelman tiivistelmä
- Aineiston keruulomake
- Kysely/haastattelulomakkeen saatekirje

Lisäksi tarvittaessa

- Opinnäytetyötä suorittava muu henkilöstö
- Kustannusarvio ja rahoitussuunnitelma
- Hakemus tietojen saamiseksi salassa pidettävistä asiakirjoista
- Vaitiolousoitus/salassapito- ja käyttäjäsitoumus
- Tutkittavan tiedote ja suostumus
- Eettisen toimikunnan lausunto
- STM:n lupa
- Henkilörekisteriseloste

Alla olevaa päätöskohtaa käytetään silloin, kun päätös voidaan antaa lomakepäätöksenä (kts. JYL 2/2015, kohta 4.3)

LOMAKE-PÄÄTÖS	Lomakepäätöksen numero <u>18/2017</u>
	☒ Myönnetään hakemuksen mukaisesti ☐ Myönnetään edellyttäen, että _____ ☐ Hakemus hylätään seuraavin perusteluin *) _____ *) Oikaisuvaatimusohje liitteenä
	Tutkimusluvan alkamispäivä <u>21.12.2017</u> Tutkimusluvan päättymispäivä <u>31.12.2018</u>
	Räiväys <u>29.12.2017</u> <u>Erika Koskela, prof., vt.</u> Tutkimusluvan myöntäjä nimenselvenäys

Opinnäytetyön tekijä	Opinnäytetyöntekijä tai tekijät. Jos tekijöitä on useita, ensimmäiseksi merkityn henkilön osoite- ja yhteystiedot
Opinnäytetyön ohjaaja	Yliopiston tai oppilaitoksen ohjaaja(t) ja yhteystiedot
HUS:n vastuhenkilö	Tutkimuksen vastuuhenkilön ohjauksessa opiskelija voi suorittaa opinnäytetyön lakien ja asetusten, viranomais määräysten ja HUS:n määräysten ja ohjeiden mukaisesti ja raportoida opinnäytetyöstä tutkimusluvan myöntäjälle. Vastuuhenkilö seuraa tutkimuksen kulkua ja huolehtii sen järjestämistä koskevasta tiedottamisesta ja etsii opinnäytetyön tarvitsemat yhdyshenkilöt ao. tutkimusyksiköistä. Jos tutkimus kohdistuu sairaanhoitoalueen useaan tulosyksikköön, vastuuhenkilö voidaan nimetä sairaanhoitoalueelta. Jos tutkimus kohdistuu usealle sairaanhoitoalueelle tai koko HUS:iin, vastuuhenkilö voidaan nimetä yhtymähallinnosta.
Opinnäytetyötä koskevat tiedot	Koska nimi tulee julkiseen rekisteriin, opinnäytetyön nimeksi on syytä valita otsikko, joka kuvaa tehtävää työtä. Opinnäytetyön tyyppi luokitellaan esim. pro gradu, kliininen hoitotiede Opinnäytetyön suorituspaikat: merkitään kaikki, joista aineisto kerätään. Tutkittava(t) kohderyhmät ja havaintoyksiköt kuvataan esim. Potilaat N=10, Omaiset N=10, Asiakirjat N=10. Aineiston keruumenetelmät luokitellaan.
Asiasanat	Käytetään esim. YSA/FinMeSH tai hoitotyön asiasanastoa enintään 5 kpl
HUS:n ulkopuoliset yhteistyötahot	Kuvataan, mitkä muut laitokset ja yhteistyötahot ovat mukana esim. monikeskustutkimuksen osapuolet.
Aiheuttaako opinnäytetyö kustannuksia HUS:lle	Opinnäytetyö ei saa aiheuttaa tavanomaiseen toimintaan nähden ylimääräisiä kustannuksia tutkittavalle tai sairaalalle. Aloitusluvan myöntäjä voi vaatia perustelut siitä, miksi kustannuksia ei aiheudu. HUS:n kannalta merkittävistä kustannuksissa eritellään tarvittava henkilökunnan työpanos (haastattelu-aika/hlö), monistus- ja materiaalikulut, asiakirjapainotuskulut yms. Ylimääräisistä kustannuksista laaditaan kustannusarvio ja rahoitussuunnitelma, jotka toimitetaan erillisenä liitteenä.
Opinnäytetyön hyödyt ja vaikutukset HUS:n toimintaan	Opinnäytetyön tekijän ja ohjaajan näkemys opinnäytetyön hyödyistä/vaikutuksista HUS:n toimintaan.
Eettinen arviointi	Luvan myöntäjä arvioi, tarvitaanko eettisen toimikunnan lausuntoa.
Allekirjoitukset	Opinnäytetyön tekijän, HUS:n vastuuhenkilön ja puoltajan (tapauskohtaisesti) sekä opinnäytetyön tutkimusluvan valmistelijan (tapauskohtaisesti) allekirjoitukset. Tapauskohtaisesti on harkittava puoltajan ja valmistelijan tarve. Lupa myönnetään ohjeen mukaan joko lomakepäätöksenä tai viranhaltijapäätöksenä.
Liitteet	Tutkimuslupahakemukseen liitetään opinnäytetyön suunnitelma (ml tarvittava selostus opinnäytetyön suorittamisesta HUS:ssa), opinnäytetyön tutkimussuunnitelman tiivistelmä, aineistonkeruulomake ja kysely/haastattelulomakkeen saatekirje. Tutkimusluvan myöntäjä voi lisäksi tarvittaessa vaatia muuta liiteaineistoa.

